

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ בחר - בחקותי ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זע"א

יד שתי דרגות
בעמל התורה
מילתא חדת"א

יב כל ישראל ערבים זה לזה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב ימי הספירה - תשובה
והבנה לקבלת התורה
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובהרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישיבים
ירושלים - נהריה

חישבתי דרכי

"אם בחקותי תלכו" (ויקרא כו ג)

ידועים ומפורסמים דברי המדרש כאן (ויקרא רבה לה א), שם איתא: "אם בחקותי תלכו" (ויקרא כו ג), הדא הוא דכתיב (תהלים קיט נט) 'חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדתך'. אמר דוד, רבוננו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב 'ואשיבה רגלי אל עדותיך'.

תפקידים רבים היו מוטלים על דוד המלך, בהיותו מנהיג ישראל ודורש טובתם כל הימים, והיה עליו להשתתף בשמחותיהם ובצרותיהם. ומלבד זה הוצרך לעסוק בענייני המלכות, כדברי הגמרא (ברכות ג): שעבודתו בקודש של דוד המלך היתה מתחילה כבר בחצות הלילה, ובבוקר היו הסנהדרין נכנסים אצלו ומבקשים הימנו לעסוק בצרכי פרנסתם של ישראל.

אם כן, היה דוד המלך הולך ומחשב האם יקדים תפקיד זה או צורך אחר, אך הנה נשאוהו רגליו והביאוהו לבית המדרש, לישב ולעסוק בתורה.

ברם, דברי המדרש הללו טעונים ביאור. היאך יתכן שהיה דוד המלך מחשב בדעתו בכל יום ללכת למקומות שאינם מקומות של תורה. ואפילו אם לבסוף כן היה הולך לבית המדרש, הרי גם מחשבתו הראשונה צריכה תלמוד. כי אם סוף מעשה במחשבה תחילה, והוכיח סופו - שהלך לבית המדרש ללמוד תורה - על תחילתו, שגדולה מעלת התורה יותר מכל דבר אחר, ואפילו מחפצי שמים, אם כן למה לא קיים כן בנפשו, וחישב ללכת למקום אחר.

אך נראה לבאר לפי מה דאיתא בגמרא (הוריות י:): "אמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה". וביאר רבינו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע"א (תולדות יעקב יוסף פרשת חוקת), כי כוחו של היצר הרע גדול כל כך, עד שלא יוכל האדם לעמוד כנגדו במלחמה פנים אל פנים. לכן תחת זאת צריך עובד ה' לברוח מפני היצר, ולבחור לו דרכים אחרות שאין היצר הרע מתנגד לו בהן, כי אינו מבחין שמביאות הן אותו אל הקדושה.

ובזה נוכל לפרש את לשון הכתוב כאן 'אם בחקותי תלכו' - לשון רבים, כי רבות הן הדרכים המובילות אל המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, ובתחבולות תעשה לך מלחמה, ויאמר ליצר כי כל רצונו הוא ללכת לחפציו, ומשכים קום כדי שיוכל להרבות בעסק ובסחורה, ואז יעזבנו היצר הרע, ומיד יוכל ללכת לבית המדרש כאשר חפץ מלכתחילה.

דרך הדברים האלו פירש בספ"ק ייטב לב את דברי הגמרא (פסחים ה). "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור". וקשה, כי גם אם מותר לעשות כן, לכאורה אין זו הדרך בראויה לכתחילה, ודאי יש לו לאדם לקיים מצוות לשם שמים שלא על מנת לקבל פרס, ולמה נקרא בזה 'צדיק גמור' אשר משמע כי אין מעלה גדולה הימנה.

ומפרש הייטב לב, כי המכוון בדברי הגמרא הוא באדם המרגיש כי מונע ממנו היצר הרע מליתן צדקה, על ידי שמוצא לו כמה טעדיק, וכגון שזה הבא לפניו עני שאינו הגון הוא, או שצריך הוא עצמו לממון ולא יוכל ליתן לאחרים. ובה מתחכם האדם כנגדו ואומר לו כי מכוון הוא בנתינת הצדקה בשביל צרכי עצמו, וכשרואה היצר שאין כוונתו לשם שמים, מיד הוא מניחו ליתן. וזאת ודאי היא דרך ישרה וטובה שיבור לו האדם.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

אמרי אמת | כל אדם מישראל הוא איבר מהשכינה הקדושה ועליו לתקן ניצוצות קדושים השכינים אליו המלכשים בכל צרכי העולם הזה שלו א
דברי אלימלך | נסי הקב"ה מלכשים בתוך הטבע כדי שנקלמד מן ההתקדש בתוככי העסוקים הגשמיים א
ארץ צדק | תורה שלומדים בתחלת היום קושרת את האדם אל הקדושה א
לקוטי הלכות | יש להשתדל לעסוק במשא ומתן עם ישראל ולדבר תוך כדי העסוק בדברי תורה ויראת שמים א
זרע קדש | ימי הספירה - תשובה והכנה לקבלת התורה ב
מי השילוח | לא ישים בטחונו על שום דבר הנראה לעיני אדם שאפשר לבטח בו, אלא רק על השם יתברך ב
לקוטי שיחות | הקב"ה מקיים בפניו כל הלכות הנהגת אדם עם עבדו הפנעני ג
פתוחי חותם | כמה טעמים לבטחון ולצפות לגאולה ולא להתנאש ממנה ג
דברי יחזקאל | הפח לשוב כמו שנבאר מאין ג
דברי חיים | הדקדוקים בלשון הפסוק ופרוש רש"י ד
ארח לחיים | הדקדוקים בלשון הפסוק ד
דברי בינה | מי שאין לו כלי לקבל משפיעים לו בהסתרה שנקראה פקללות ה
פתוחי חותם | הדבור יש בו משווא והוא פועל הרבה למעלה ה
שפתי צדיקים | בעל הבטחון אינו חסר מאומה והכל טוב אצלו ה
באר משה | טעם התפלה בכל יום ויום כי לאט לאט מעלה האדם את נשמתו לשפחה ה
עצי חיים | כאשר לפי דרך הטבע אינו יכול להנצל יושע בזכות בטחונו בה' ו
יסוד העבודה | בעת דחק וצרה העת להתחזק באמונה פשוטה ו
בית מאיר | ככל שהאדם קדוש, סובל ועל ידי זה מתקדש יותר ו
פני יצחק | סקנת מגורי שני אחים בבית אחד ו
דת ודין | בני ישראל עבדי ה' אף בזמן הגלות ז
פני חיים | אומדן לקבלת המלקות ז
עולת תמיד | התורה קצרה בברכות כדי שיבואו כלם בשלמות ז
פורי לחם | בטול התעניות ז
באר יצחק | השארות הנשמה בגופו של האדם אף כשתראה את השכינה ח
ילקוט האורים | בטול מחילת העונות של התפלה ח
אמרי רש"י | שבעת ענשי העברות ח
שפתי צדק | תקיעת כפו של אליהו לעיני יעקב שיגאל את בני ישראל ח
תורת בר נש | כנגד חמשה לשונות של גאולה ח
להורות נתן | כנגד אותיות ה'י' החסרים פעולם הזה משמו יתברך ח
לב חיים | טעם אמירת 'ואלקי יעקב' בוי"ו בברכת אבות ט
ילקוט אברהם | טעם אמירת 'מגדול' בברכת המזון בשבת ט
מעשי צדיקים ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הניחז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

הצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

שירות למייל האישי

נושאים בפרשת בהר בחקתי

העלאת הגשמיים לקדשה

אמרי אמת

רבי אליהו געץ מאורזיטשטוב זיע"א

כל אדם מישראל הוא איבר מהשכינה הקדושה ועליו לתקן ניצוצות קדושים השייכים אליו המלבשים בכל צרכי העולם הזה שלו

שהאמת הוא שהבורא ברוך הוא הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ועיקרא ושרשא דכל עלמין ולית אתר פנוי מיניה, ומלכותו בכל משלה, שמלכות שמים יתברך מלבשה בכל עניני עולם הזה.

ולזה עקר עבודת ישראל הוא להעלות השכינה בכל מעשה האדם, הן בתורה ותפלה ובמעשית המצוות, וכן בכל העשיות הגשמיות, צריך להיות עקר הפונה להעלות השכינה שהיא מלכות שמים.

כי כל אחד ואחד מישראל הוא איבר מהשכינה הקדושה בשרש נשמתו, כל אחד לפי שרש נשמתו צריך לתקן הניצוצות הקדושים השייכים אליו המלבשים בכל עניני עולם הזה שהם צרכי האדם כמו בית וכלים וכל צרכי האדם באכילה ושתיה וכדומה, כי אין דבר שלא יהיה בו ניצוצות הקדושים שזה חיותו של כל דבר, והם ניצוצי השכינה הקדושה לכל אחד ואחד לפי שרש נשמתו.

ואם האדם מכון בכל עשיותיו לשם שמים, ואין פונתו חס ושלום להתאנה והתענוג הגשמי, רק לתקן ולהעלות הניצוצות הקדושים השייכים לשרש נשמתו, בזה גורם תקון השכינה הקדושה ויחוד עליון.

וענין זה שיהא באדם בכל עניניו ואפילו בעשית הגשמיים כמו משא ומתן, שהכל הוא לברר הניצוצות הקדושים השייכים לשרש נשמתו ולהעלותם למקומם ושרשם.

רבי הנקסים ומעוטם הוא על פי הניצוצות שעל האדם להעלות

וזה שאנו רואים שיש לאחד הרבה מעניני עולם הזה ולהשני מעט, שהכל הוא לפי נשמתו וחלקי הניצוצות הקדושים השייכים לשרש נשמתו, שיש מי שיש לו הרבה ניצוצות הקדושים מפוררים בכל עניני עולם הזה - לזה יש לו הרבה, ולזה מעט ניצוצות הקדושים - יש לו מעט מעניני עולם הזה.

כי הבורא ברוך הוא מזמין לכל אחד לפי התקון הצריך להיות על ידו דוקא ולא על ידי אחר, כי אין אדם נוגע

ואחר כך ושבתה הארץ, ינוח היראה בלבכם בשביל שבת לה, פאשר תתבוננו כי איש ישראל צריך לטהר ולקדש את לבו ואבריו להיות בחינת היכל לה' לשבת ולנוח בו, כי לא אשפחת אתר לגיחא אלא בלבא דליה ובאברים דליה כמבאר בזהר (ח"ב קצ"ז):

ארץ עדת

רבי שרגא יאיר מביאלקוויג זיע"א
תורה שלומדים בתחלת היום קושרת את האדם אל הקדשה

כבר אמרתי הפרוש בשם אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה משידלאווצי 'יגיע בפיו כי תאכל' (תהלים קכח ב), 'בפיו' דיקא שהגיעה תהיה רק בפפים, אבל המוח יהיה קדש לה', שאף בעת שעושה מלאכתו יחשב בתורה ועבודה, ואז 'אשריו וטוב לו'. דברי פי חכם חן.

ועל זה נאמר 'אדם ובהמה תושיע ה' (תהלים לו ז), הפונה שאדם ובהמה מרכבים יחד, שאף בעת שהידיים עוסקות בבקומות, המוח הוא בבחינת אדם דבוק בקדשה העליונה, ואז 'תושיע ה' וכו'.

ומכאן יראה אדם שלא ירפה עצמו מדברי תורה, ואף היותר טרוד בפריש איזה זמן ללמוד, ולכל הפחות ירגיל עצמו שתהיה בפקר טרם לכתו לשוק למשא ומתן ירוץ לבית המדרש להתפלל וללמד פרק משניות, ויזעילו זה שגם אחר כך בצאתו לשוק לא ישתקע כלו בהבלי העולם, ובכל פעם יתעורר בו רגש טוב ומחשבה קדושה לשוב לתורת ה', כי התורה שלמד מתחלה היא שלשלת וחבל המקשרו אל הקדשה. וטוב שיהיה שגור בפיו איזה פרק משניות שיוכל לחשב ולהגות בו כל היום בשעת עסקו במשא ומתן ואז אשריו וטוב לו. (פרשת בהר):

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

יש להשתדל לעסוק במשא ומתן עם ישראל ולדבר תוך כדי העסוק בדברי תורה ויראת שמים

כל העסקים והמלאכות והמשא ומתן שכלולים בל"ט מלאכות, כלם בשביל לברר ניצוצות הקדושים כידוע, ועקר הברור על ידי שזוכר את השם יתברך בשעת המשא ומתן, כמו שכתוב (דברים ח יח)

במה שמוכן לחברו, כל אחד צריך לתקן לפי שרש נשמתו, ואם ירצה להשיג בעניני עולם הזה יותר ממה ששייך לו כפי שרש נשמתו לא יועיל לו וכו'.

על פן יראה האדם כל אחד לפי בחינתו לתקן מה שיש בידו לתקן, הן בתורה ותפלה ובמעשית המצוות, או בכל עניני עולם הזה הבאים ליד האדם, יראה להעלות הניצוצות הקדושים, ובה מיוחד עולם תחתון בעולם עליון ונעשה תקון השלם בהשכינה הקדושה, ונעשה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ונשפע עלינו ועל כל ישראל שפע טובה וברכה הן ברוחניות והן גשמיות (פרשת בהר):

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זיע"א

נסי הקב"ה מלבשים בתוך הטבע כדי שנלמד מכך להתקדש בתוככי העסוקים הגשמיים

או יאמר, כי ודאי בכל זמן הקדוש ברוך הוא עושה עמנו נסים ונפלאות, רק שהמה בהסתתר, והינו נסים אשר חוץ לטבע מלבשים בטבע. ולמה באמת עשה ה' ככה ולא עשה עמנו נסים חוץ לטבע בלבד - בכדי שיהיה נראה לכל גדלתו יתברך כי המה רק תשועת ה'.

אמנם זאת היא לטובת ישראל, בכדי להורות לנו שגם אנו נעבד אותו יתברך בבחינה זו, הינו גם בדברים הטבעיים המכרחים, כמו אכילה ושתיה, לא יהיה הפונה בשביל בחינת הטבע בכדי לשכור רעבון נפשו ובשביל קיום הגוף, רק שיהיה הפונה בשביל למעלה מהטבע, הינו בשביל הקדוש ברוך הוא - לעבד אותו בכת אכילה והוא.

ובזה שהקדוש ברוך הוא שולח הנסים מחוץ לטבע - מלבש בתוך הטבע, מתעורר בתוך לבות ישראל גם בן בחינה זו המבאר, וכשאדם מתבונן בחסדי המקום בזה צריך לבוא לידיה.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו כי תבאו אל הארץ (כה ב), 'ארץ' הוא יראה, ורצה לומר שצריכים אתם לבוא ליראה. אשר אני נתן, 'אשר' אותיות ראש, בחינת למעלה מהטבע. 'אני' הוא בחינת מלכות, בחינת עשיה בחינת טבע, ורצה לומר, פאשר תתבוננו חסדי ה', כי בחינת 'אשר' חוץ לטבע, אנכי נותן בבחינת 'אני' בהטבע, זאת הוא 'לכם' בשבילכם וכנ"ל.

העוסקים עמו להשם יתברך ותורתו, כי זה כל פונת השם יתברך שמסבב עסקי המשא ומתן והמלאכות בעולם, שהכל בשביל ברויים פנ"ל.

ועקר שעל ידי המשא ומתן ועסקים מתחברים בני אדם זה עם זה, עד שסוף כל סוף יתגבר האמת שבכל כל אחד מישראל וימשיך אחד את חברו עד שישבו כלם להשם יתברך ותורתו (הלכות בית הכנסת ה"ו):

פרשת בהר

שלוקח מחיר הזמן, במאמר הגמרא (כ"ט:): כלל דרביהא כל אגר נטר ליה אסור.

ונגר קנין שיש לאדם בנפשות עבדים וכול לבטח בהם שישתמש בהם לכל צרכיו, נגר זה צוה השם יתברך מצות דרור עבדים בויבל, הינו שיראה האדם שאין לו קנין בגופם וצריך לשלחם לחפשי. וגם בעת היותם עבדים צוה השם יתברך שלא ירדה בו בפרך, הינו שייבין שאין גופו שייך לו.

וצוה השם יתברך אלו שלשת המצוות, הינו שיראה שהעולם והשנה והנפש אין שום מבטח להאדם בהם, רק ה' הוא מבטח האדם.

הרמז בלשון הפסוק

ולזה סים אחר פרשיות האלו 'אני ה' אלליכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען, והוא שלא ידמה האדם בנפשו שנתמטעו השפעותיו במה שנאסרו לו כל הדברים האלה.

לזה נאמר אני ה' אלליכם אשר הוצאתיך מארץ מצרים, פרוש הטובות שאינם בקדשה הם במצר וצמצום, לתת לכם את ארץ כנען הינו הטובות שהשם יתברך ישפיע לנו יהיה בקדשה ונוכל להתפשט בהם, כי השם יתברך יניח טובה בקדשה נחלה בלי מצרים:

וכי ימוד אחיד עמך ונמכר לך . . לא תרדה בו בפרך . . ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה (מתר לעבד בעבד כנעני בפרך, ואף על פי שהדיו כר, מדת חסידות ודרכי חקמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק, ולא יכבד

ויהיה רגיל בכל פעם לדבר עמהם בדברי תורה ויראת שמים, באפן שיזכיר את חברו או חברו יזכיר אותו בכל יום מהתכלית האחרון, וכמו שכתוב בזהר הקדוש שאסור לילך בדרך כי אם כשיש עמו אחד שיעסק עמו בדברי תורה.

ואפלו אם אינו מוצא חברים כאלו בשעת המשא ומתן, על כל פנים צריך לזהר במחשבתו שלא ישכח בהשם יתברך בשעת המשא ומתן, ויהיה משתוקק תמיד ברצון חזק להמשיך את עצמו ואת חבריו

שיובל מורה שעל ידי לב טוב בא לעלמא דחרות, שיובל מורה עליו, שמשם נמתק הכל. וכן שבת מורה על עלמא דחרות, ולכן אין עושין בו מלאכה.

ולכן כתיב כאן 'בהר סיני' שעליו היה קבלת התורה, מורה ששם היה ההכנה לקבלת התורה שהם ימי הספירה הם ענין אחד, להמתיק הכל פנ"ל, ולעשות לעצמו לב טוב פנ"ל:

אני ה' אלליכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאליהם (כה לח)

מי השילוח

רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זיע"א

לא ישים בטחונו על שום דבר הנראה לעיני אדם שאפשר לבטח בו, אלא רק על השם יתברך

ענין שלש פרשיות הנאמרין כאן, פרשת שמטה, ופרשת דרור עבדים בויבל, ופרשת רבית, והוא שהשם יתברך מזהיר לישראל שלא ישימו בטחונם בשום דבר הנראה לעיני האדם שיובל לבטח בו.

ואלו השלשה דברים, שמטה ויובל ורבית, הם בעולם ושנה ונפש, כי קנין שדות ודברים הוא קנין שיש לאדם בעולם אשר יוכל לבטח בו, וצוה השם יתברך נגר זה מצות שמטה, הינו שלא ישים האדם בטחונו בהם, ויראה כי לה' הם, כי בשנת השמטה אין לאדם שום הפרת קנין בקנינו, ויראה כי לה' הארץ.

ונגר הבטחה שיש לאדם בזמן, הינו שיש לו מבטח שיאסף הון מחיר הזמן, הינו שיחזק רבית, אמרה תורה 'לא תקח מאתו נפש' (פסוק לו), כי עקר רבית הוא

וזכרת את ה' אליך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל.

ועל פן צריכין לעסק במשא ומתן עם ישראל דיקא, כמו שכתוב (כה יד) כי תמכרו ממכר לעמיתך מכר, או קנה מיד עמיתך תקנה, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה ומוכא בפרוש רש"י.

ועל פן ראוי להשתדל בכל מה דאפשר כשהולך בדרך, או עוסק במשא ומתן בביתו, שיתחבר עם פשרים והגונים,

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר (כה א)

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

ימי הספירה - תשובה והכנה לקבלת התורה

והנה ספירה הוא כדי לטהר נפשות עמו ישראל מזהמם ומטמאתם. ולהבין זה, וכי זה דרך סגלה, שעל ידי שסופרים נטהרים, ובאמת אנו רואין בני אדם שהגם שסופרים לא זו שאין נטהרים ממה שעבר, רק אפלו אין פורשים עדין מטמאת החטא.

רק הענין שימי הספירה [הם] ימי תשובה, שיש נו"ן שיערי תשובה, ואנו סופרים לבוא לשער הנו"ן, וכתיב 'עד ממחרת השבת השביעת תספרו - חמשים יום' (לעיל כג טז), שיום החמשים רומז לשער הנו"ן, שהוא אחר שבועה שבועות, נמצא הוא שמיני להם. ולכן אז נמתקו כל הדינים וכל החולים נתרפאו בסיני, כי משם ממדה שמינית בא רפואה והמתקת הדינים.

ואז אמר יתברך 'אנכי ה' אליהך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ ב), כמו שמפרש ביהזקאל (כ ז) שאמר יתברך לישראל במצרים 'איש את [שקוצי עיניו] השליכו', ואחר כך עשו תשובה, ונעשה 'אנכי' גימטריא [א"ף], שנמתק האף ונעשה אנכי, ולכן בקריאת שמע על תבת אף נכתב שם וה' שם החסד.

והנה בימי הספירה שהם ימי התשובה, גם פן ממתיקים הכל, ומטילים הדינים על שונאי ישראל, ופועלים במ"ט יום שיהיה רשע 'מט' לפני הצדיק, ולא להפוך, ומ"ט גימטריא 'לב טוב', לעשות לעצמו לב טוב לקבלת התורה הקדושה. וכן 'יובל' עם הכולל גימטריא 'לב טוב',

הקב"ה יגאלם למען שמו

ומנחם אותם וימדרב על לבם שפמה דברים יש שהם סבה לגאולה. הראשונה, אחד מאחי יגאלנו, 'אחד' הוא הקדוש ברוך הוא שהוא 'אחד' ומיוחד 'מאחי', לפי שהקדוש ברוך הוא קרא לישראל אחים, שנאמר (תהלים קכב ח) 'למען אחי ורעי', וכיון שהקדוש ברוך הוא וישראל נקראים אחים, המיוחד שבאחים הוא הקדוש ברוך הוא. לפיכך אמר 'אחד מאחי' הוא הקדוש ברוך הוא המיוחד שבאחים 'יגאלנו', ודהיננו, שיראה הקדוש ברוך הוא למען שמו, שאין השם שלם בעוד ישראל בגלות, ויקרב הגאולה.

הטעמים הנוספים לגאולה

זאת ועוד, או דוד אותיות 'דוד', דהינו שיראה הקדוש ברוך הוא בצער דוד המלך עליו השלום, שהוא רגל רביעית לכסא וחסר היום בגלות, יראה הקדוש ברוך הוא בצער ויקרב הגאולה. או בן דוד, הוא 'בן דוד' שהוא משיח, יראה הקדוש ברוך הוא בצער כמו שכתבנו, ויקרב הגאולה.

או משאר בשרו, 'שאר' ראשי תבות ש'כינת אל רים', דהינו שיראה הקדוש ברוך הוא בצער השכינה. אי נמי, רומז על הצדיקים שמצטערים הרבה על צער השכינה ומשימים עצמם כשירים, ועל זה מסים ממשפחתו, כלומר, אותם הצדיקים שמשימים עצמם כשירים והם ממשפחת עם ישראל, גם הם סבה לקרב הגאולה.

או גדולה מכלם השינה ידו ונגאל, דהינו נתעורר העם הזה בתשובה, שזו היא השגת יד, 'ונגאל'. ה' ברחמי הרבים יעשה למען שמו, ויקרב ביאת משיחנו בקרוב, בעגלה ובזמן קריב, אמן בן יהי רצון:

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני
ה' (כו ב)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוהו זיע"א

הכח לשוב כמו שנברא מאין

הנה יעקב אבינו עליו השלום אמר 'אשא עיני אל הקרים מאין יבא עזרי' (תהלים קכא א). דהנה האדם הוא בחינת יש מאין, כי נתהוה מאין, וכמו שנתהוה מאין, כך אל יתיאש אם נתפס בעונו שאין לו תקנה לתקן את אשר העוה לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

רק יעשה תשובה, ויחזק את עצמו בזאת, כי כמו שהוא יש מאין בן יבא עזרו

אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחי יגאלנו. או דוד או בן דוד יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השינה ידו ונגאל
(כה מח-מט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

כמה טעמים לבטחון ולצפות לגאולה ולא להתיאש ממנה

אפשר לרמוז, דאלה הפסוקים רומזים על ארץ הגלות, שלא יקוצו בני ישראל בארץ הגלות ולא יתיאשו מן הגאולה חס ושלום, כי הקדוש ברוך הוא אמת ודבריו אמת, ולא יפר את בריתו שהבטיחם לפדותם. ומכמה אנפי יש בטחון לגאלתנו:

חדא, דיעשה הקדוש ברוך הוא למען שמו הגדול המחלל בגוים, כמו שכתוב (יהושע ז ט) 'ומה תעשה לשמך הגדול', משום דאין השם שלם עד שיבוא משיח צדקנו, וכמו שכתוב (ישעיה מח יא) 'למעני למעני אעשה', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קטו א) 'לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד'.

ועוד, אמרו חכמים (תנחומא כי תצא יא), אין הכפא שלם עד שיבוא משיח צדקנו, שנאמר (שמות יז טז) 'כי יד על כס יה'. והכפא יש לו ארבע רגלים, שלש הם אבות העולם, והרביעית היא דוד המלך עליו השלום, והחסר הוא של דוד המלך עליו השלום.

ואפשר, דלזה נרמז בנביא (מלכים ב' יט לד) 'ונגותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי'. ועל זה גם בן נאמר (עמוס ט יא) 'אקים את ספת דויד הנפלת'. והאל יראה ברחמי צער דוד המלך עליו השלום, ויקרב קץ גאלתנו.

זאת ועוד, יראה הקדוש ברוך הוא בצרת מלך המשיח, דמצטער ביסורין בשביל עונות בני ישראל באותו עולם. ועוד, יראה הקדוש ברוך הוא בצער השכינה, שהיא בצער גדול יותר מדי. זאת ועוד, אם יש צדיקים בדור שמוסרים עצמם על צער השכינה, ואינם מחזיקים טובה לעצמם, המשימים עצמם כשירים. זאת ועוד, אם נתעוררו ישראל ועשו תשובה.

ישראל יגאלו אף שנראה להפך

וזהו פונת הפסוקים: אחרי נמכר גאלה תהיה לו, מדבר על קהל ישראל ואומר, אף על פי שאתה רואה עם ישראל 'נמכר' בגלות ונתארף הרבה זמן הגאולה, אל תתיאש מן הרחמים כי סוף סוף גאלה תהיה לו. והנה 'נמכר' במלוי גימטריא 'עמי קהל ישראל', לרמוז דעל גלות ישראל מדבר.

עלו על עבדו ולא יצר לו, ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן. רמב"ם (עבדים פ"ט ה"ח) (כה לט-מד)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הקב"ה מקים כביכול הלכות הנהגת אדון עם עבדו הנעני

ידוע מאמר חז"ל (שמו"ר ל ט) על הפסוק 'מגיד דברו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל' (תהלים קמו יט), ד'מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמר', שמהו מוכן גם בנדון דידן, שהקדוש ברוך הוא מקים כביכול גם הלכה זו שברמב"ם על דבר הנהגת אדון עם עבדו הנעני.

סוגי העבדים - מדרגות ואפנים שונים בעבודת בני ישראל

והענין בזה: מבאר בכמה מקומות, שג' סוגי עבד: עבד נעני, עבד עברי, ואמה עבריה, מרמזים לג' מדרגות ואפנים בעבודת בני ישראל, שהם 'עבדי ה'':

עבד נעני - מי שעבודת ה' אצלו בדרך כפיה וללא רגש

ועבד נעני, שעליו אמרו חז"ל (גיטין ג.) 'עבדא בהפקרא ניקח ליה', הינו מי שאין לו רגש בלב להתעוררות בעבודת ה' ועבודתו היא רק בדרך כפיה וקבלת על. ובעבד זה, הרי שורת הדין נותנת שמתר להעבירו בפרך כדי לשבר את חמריות העבד (שםפנה בא לרצות בהפקרות כו').

הקב"ה מתנהג עמו ברחמים ומספק לו כל צרכיו

וזהו שמשמיענו הרמב"ם, שמצד מדת חסידות ודרכי חכמה דלמעלה, הרי לא זו בלבד שאין מעבירו בפרך חס ושלום, אלא אדרבה, מתנהג עמו מתוך רחמים וצדק, להאכילו ולהשקותו מכל מאכל ומכל משתה. מכל תבשיל ותבשיל, שמוכן שזה כולל לא רק דברים המכרחים, אלא גם ענינים של תענוג (כמו האדון בנוגע לעצמו, שאינו מסתפק בהכרחיות אלא יש לו מעדנים לשם תענוג).

ועוד זאת - שעוד מקדים מזון עבדו לסעודת עצמו, כלומר, עוד לפני שהקדוש ברוך הוא מתענג מעבודתם של ישראל, הנקראת 'קרבני לחמי לאשי' (במדבר כח ב) (שבמוכן רחב יותר נקלים בזה כל עניני עבודת השם, הגורמים יצח רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני) - הרי הוא נותן לישראל עמו, אפלו מי שעבודתו היא בדרגת 'עבד נעני', כל צרכיו, ובאפן של תענוג (חלק לו עמ' 77-78):

רש"י היה ממתיין ומצפה מתי יבא.

המקדש שלא נבנה משפיל הצדיקים

ומקדשי תיראו, הינו אלו צדיקים שלא טעמו טעם חטא, הזהיר אותם שלא להתגאות את עצמם בחשכם שהם שלמים, כי בית המקדש יוכיח, כי כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו הני כאלו נחרב בימיו, וצריכים הם לירא מן בית המקדש.

אני ה', יחוד תפארת ומלכות, וידוע דמלכות לית לה מגרמה כלום, וזה 'אני ה'.' ה' יתברך יורה לנו דרכי תשובה ויקרבונו לעבודתו בן יהי רצון:

השבת עדות לבריאה מאין תקות השבים

והנה שבת הוא עדות 'פי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש' (שמות לא יז), ושהעולם נברא יש מאין, נמצא שבת ירמוז על בחינת יש מאין.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר את שבתתי תשמרו, רצה לומר מן שבתתי שמרמזים על בריאת יש מאין, תקחו ראייה להיות מצפים לתקן את אשר העונו על ידי חטאים כשתעשו תשובה בבחינת יש מאין, ואל תאמרו נואש חס ושלום. ו'תשמרו' מלשון 'ואבינו שמר את הדבר' (בראשית לו יא), שפרש

מקדש בבחינת יש מאין לתקן את אשר עונו, כי הבורא ברוך הוא חפץ חסד הוא לכל ידח ממנו נדח, וזהו אמרו 'מאין יבא עזרי', רצה לומר מבחינת 'אין' יבא 'עזרי'.

לא יתגאה שפאלו נחרב בימיו

והנה אם האדם הוא צדיק אף על פי כן אל ידמה בדעתו כי הוא שלם בתכלית השלמות, כי אמרו ו"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו פאלו נחרב בימיו, ואם כן הני כאלו נחרב בית המקדש בימיו, וכדאי בזיון, ואין יאמר זכיתי לבי.

פרשת בחקתי

(כ), באמת הוא הפך דרך הטבע, כמו שכתוב במדרש שמואל (ראה שם אבות פ"ג מכ"ג) בשם הקסיד, שהרשעים גורמים נסים בעונותיהם ולשנות דרך הטבע, האין לך גדול מנס ואכלתם ולא תשבעו, עד כאן דבריו. ואם כן למה כתוב בברכה ואכלתם לחמכם לשבע. וגם האיד שניף וישבתם לבטח בארצכם למה שלמעלה.

המשביע עצמו בתענוג גשמי יותר מיכלתו נמאס עליו, אף בתענוג רוחני ככל שמתענג כף מתלהב ומשתוקק ליותר

ונראה, דבאמת החלוק שבין תענוג הגשמי לתענוג הרוחני בדבר מצוה ועבודה, שבכל תענוג הגשמי כגון אכילה ומשגל, כשמשביע עצמו יותר מכחו נמאס בעיניו בפעם ההוא, אכל בתענוג הרוחני מחמת מצוה ועבודה, מה שהוא יותר שבע ממנו וממשיש טובים תאב יותר ומתלהב יותר, כמו שאמרו (ברכות מ.) כלי מלא מחזיק וכו'. וכל התענוגים נקראים על שם לחם.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שנאמר בברכה ואכלתם לחמכם, רצה לומר התענוג שלכם יהיה לשבע, אף כשאתם שבעים יהיה לכם תענוג, כי התענוג תמיד בתענוג הרוחני בתורה ובמצות ותשבעו תמיד, ואף על פי כן יהיה לכם לתענוג.

וישבתם לבטח בארצכם - שלא יצטרכו לשבר הגוף מחמת תענוג הרוחני

ובאמת אמרו ו"ל (תמיד לב.) הרצה להחיות את עצמו ימית עצמו וכו', כי מה שמחיה הנשמה צריך לשבר את הגוף, וכאן הבטיח בברכה שיהיה לכם תענוג הרוחני תמיד מתורה ומצות - ואף על פי כן לא תצטרכו לשבר את הגוף אלא

ללמד תורה רק לבעל ברית, ואם אינם מקיימים המצות כמו שנאמר (ירמיה טז יא) 'אותי עזבו', אם כן חס ושלום אינם בגדר הברית ונקרא 'ערל לב' (יחזקאל מד ט) ומה מועיל תורתו.

אך באמת התורה נקראת מארסה לנו (סנהדרין נט.), ואף על פי שחטא ישראל הוא, והתורה מחזקת אותו למוטב. וזה באמת שפיר עמנו השם בחורב בנתינת התורה שתורה תהא לנו מארסה לעולם.

באור דברי רש"י על פי הנ"ל

ואם כן יש לומר דזה פונת רש"י ו"ל, אם אפלו תהיו עמלים בתורה שלא מחמת האהבה, אף על פי כן היא נקראת הליכה בחק וברית, ועל ידי זה יגרם שונתתי גשמיכם, הינו גשמיות והתאוות יפכשו תחתכם ולא ישמשו רק בעתם.

וישבתם, הינו אפלו בבחינת שכיבה, שהוא ענין הורדה, איז מחירי, הינו בחינת הא"ן הנעלם יחיד ויפיל עליכם יראה מלמעלה מאתערוותא דלעילא בבחינת אין. וישבתם לבטח, הינו שיהפך אותיות ח"ט לט"ח, כמבאר בזה הקדוש (זוהר חדש ש"ש מאמר ח' צבקות הויה אהיה) והיה בטח וד"ל:

ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם (כו ה)

ארח לחיים

רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א

הדקדוקים בלשון הפסוק

להבין מה זה הברכה שיאכלו וישבעו, הלא זה הוא דרך הטבע. ומה שנאמר בקללה ואכלתם ולא תשבעו (פסוק

אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו' וישבתם לבטח בארצכם וגו' וישכבתם ואין מחירי (כו ג-ב)

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

הדקדוקים בלשון הפסוק ופרוש רש"י

בפסוק אם בחקתי וגו', ופרש רש"י שתהיו עמלים בתורה. ויש להסביר לעניות דעתי, דלכאורה למה מקרי עסקי התורה 'בחקתי תלכו'. וגם קשה למה קראו רש"י ו"ל 'עמל' בתורה, ולמה לא פרש אם 'תעסקו' בתורה.

המקום התורה ומצות מאהבה הם עבורו מנוחה ולא עמל

והנראה לעניות דעתי, דהנה באמת מי שעושה המצוה והתורה באהבה, לא מקרי עמל כלל, ואדרבה הוא המנוחה, כמו שכתב רש"י ו"ל בברכות (ראה תלמודי רבינו יונה ברכות ו: ד"ה היוצא מביהכנ"ס) דלכן נקרא מקום המקדש מנוחה, יצין שם בדבריו.

וכן האמת, דמחמת האהבה נחשב כל העמל כלא, ורק למנוחה יחשב, כמו שכתוב גבי יעקב ויהיו בעיניו כמים אחרים' (בראשית כט כ), ורק כשאינו עוסק בתורה באהבה הוא לעמל בעיניו.

לעולם יעסק בתורה - אף שלא לשמה - והיא תחזירנו למוטב

אך אף על פי כן הזהירונו חז"ל (פסחים ג.) דיעסק בתורה אפלו שלא לשמה, וכמו שאמרו (איכ"ר פתיחתא ב) הלואי אותי עזבו ותורת שמי, דהמאור שבה מחזיר למוטב.

והנה באמת לכאורה דבר זה הוא לפלא, דהלא קימא לן (סנהדרין נט.) דאסור

גם הדבור בן, ומן הנפשות תקיש לדבור.

באור לשון הפסוק על פי הנ"ל

וזהו שאמר **איש כי יפלא נדר**, דהינו שיתפלא בענינו ענין הנדר, ואומר הלא דבור בעלמא הוא דבר שאין בו ממש, ואיך אני אתחייב עליו. לזה אמר **בערבך נפשת**, כלומר הערף הדבור עם הנפשות, והרי ענינו רואות שהנפשות דבר רוחני שאין בו ממש, וממש הוא הממש, הוא הדין הדבור. לכן הזהר בדבור, ומכל שכן בנדרים ושבועות, 'פי לא דבר ריק הוא' (דברים לב מז):

ואם מך הוא מערבך (כו ח)

שפתי צדיקים

בשם רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א

בעל הבטחון אינו חסר מאומה והכל טוב אצלו

ואם מך הוא מערבך. על דרך משל הדיוט 'איין זינדיגיר דארף פיל', והאמת בן הוא, כי אם היה במדת הבטחון והסתפקות לא היה חסר לו כלום, אלא כל מה שהיה לו היה טוב לו, על דרך 'ודרשי ה' לא יחסר' (תהלים לד יא), כי כל דבר טוב להם, וזהו 'כל טוב'.

אמנם אם חסר לו איזה דבר, יתלה החסרון בו בעצמו, שעדין אינו במדרגת האמונה וההסתפקות כיון שמרגיש עדין שחסר לו, ועני נדל הוא.

הרמז בלשון הפסוק

וזה אמרו ואם מך הוא, פרוש שמרגיש בעצמו שחפץ ועני הוא, זה בא לו מערבך, מהערך מדרגה שלך, כי מי שהוא מערב גדולי אמונה לא יחסר לו, והכל טוב אצלו:

ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא ינאל (כו א)

באר משה

רבי משה אליקים בריעה מקונ'ניץ זיע"א

טעם התפלה בכל יום ויום כי לאט לאט מעלה האדם את נשמתו לשרשה

נראה על פי מה שהסביר אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל על הענין מעלת גרה בבהמה, שהענין הוא מחמת שהבהמה אין ביכלתה להעלות תכף מאכלה אל השרש, על כן היא מעלת גרה ולועסת פעם אחר פעם עד שיתעלה אל השרש.

וכזה נוכל לומר גם בן בענין האדם שצנינו השם יתברך ברוך הוא להתפלל

בהתגלות. וזה התכלית האמתי מעבודת ישראל, שיבואו לזה הבחינה של שרש הברכה, ולהסיר את כל הלבושין וההסתרות, ויהיה הברכה בהתגלות לעין כל.

והנה בעצרת, שאז מקבלים ישראל התורה הקדושה, להיות פלים טהורים ומוכנים, ולבוא להתכלית האמתי, שנראה פלנו עין בעין איך שכל דברי התוכחות הכתובים בתורת כהנים, הם כלם רחמים וחסדים עליונים, רק שהם מלבשים לעין הרואה בהסתרות ולבושים שונים.

'תכלה' שנה - מלשון 'תכלית' ו'כלי'

וזה הפרוש 'תכלה שנה' וכו', 'תכלה' הוא לשון 'תכלית', וגם לשון 'כלי'. שכל ידי שנוקה לקדש הכלי, שנבוא לקדשת הגוף באמת, על ידי זה נוכל לבוא להתכלית האמתי. 'ותחל שנה וברכותיה', באתגליא ובפרסום לעין כל, בלי שום לבושים (עמ' קפ-קפא):

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערבך נפשת לה' (כו ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

הדבור יש בו ממשות והוא פועל הרבה למעלה

יש לדקדק אמאי קאמר 'כי יפלא', היה לו לומר 'איש כי ידר נדר' כמו שאמר בפ'רשת מטות (במדבר א).

ואפשר לרמז, דהנה אמר יאמר האדם מה חייב ומה פגם יש בדברים בעלמא, עד שיהיה האדם נלכד באמרי פיו, ואם נדר יתחייב, מה מועיל הדבר כיון שאין בו ממש, בשלמא המעשה אשר יעשה יתחייב עליו, אכל הדבור מה ממש יש בדברים.

לזה באה התורה לגלות לנו עקרון של דברים ושרשם, דהדבור שאדם מוציא מפיו יש בו ממש גדול לאין קץ ועושה פעולה גדולה למעלה, בין טוב ובין רע. והוא, דמה שמזלזל האדם בדבור ואומר שאין בו ממש, משום דהוי דבר שאינו נתפש, וזה גורם להאדם מחמת גסות החמר שרבה עליו ואינו מרגיש רק בדבר הנתפש.

אכן דבר גדול נתן הקדוש ברוך הוא בין ענינו, שבו נכר שהדבור דבר גדול ויש בו ממש, והם הנפשות שנתן הקדוש ברוך הוא בקרבנו, והם רוחניות דבר שאינו נתפש כלל, והממשות שיש בנפשות הוא ממש העקרי, והגוף שנוראה לבני אדם שיש בו ממש, הוא שאין בו ממש, וכמו שהנפשות דבר שאינו נתפש, ורוחני, וממש גדול בהם,

וישבתם לבטח בארצכם, רצה לומר בארציות שלכם הינו הגוף תשבו לבטח:

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה (כו יד)

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

מי שאין לו כלי לקבל משפיעים לו בהסתרה שנואה כקללות

איתא בגמרא מגלה (לא): 'רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא חסן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קדם עצרת, ושבמשנה תורה קדם ראש השנה. מאי טעמא, אמר אביי ואי תימא ריש לקיש, כדי שתכלה שנה וקללותיה' וכו', עין שם.

ויפלא מלהבין, איך שניף לומר שיכלה ויעבר הזמן שהיה לא טוב, הלא זאת כל עקר עבודתינו, להעלות וילתקן הזמן שעבר גם כן לכת הטוב, שלא יהיה רגע אחד מצינו לבטלה חס ושלום, וכמו שאיתא בזהר הקדוש (ח"א קטז) על הפסוק 'ואברהם יקן בא בימים' (בראשית כד א), שפא עם כל הימים שלו, וקשר אותם ביומין עלאין, ולא חסר מהם רגע אחת בלי עבודת השם יתברך, ואיך יתכן לומר 'תכלה שנה וקללותיה'.

ונראה, כי באמת אם האדם מקדש עצמו, שיהיה כלי ראוי ומתקן לקבל בתוכו שרש השפע וברכה העליונה, אזי השפע הולכת אליו באתגליא, בלי שום לבושים והסתרות. מה שאין בן אם האדם אינו בשלמות הראוי חס ושלום, ואין לו בחינת כלי לקבל הקדשה בתוכו, אזי הברכות ושפע הקדש מלבשים בכמה מיני לבושים והסתרות, שלפי הנראה הם דבורים לא טובים חס ושלום, אכל בפנימיותם הם כלם ברכות ורחמים עליונים.

וכמו שמצינו בגמרא (מועד קטן ט:) שאמר ליה 'יהא רעוא דתזרע ולא תחצד' וכו'. וכן הרבה מצינו בהתנאים הקדושים, שהיו מברכין את האדם בלשון קללה שלא יבינו המקטריגים, לכן הלבשו לשונם בהסתרה גדול. ובפנימיות, גנוז תוך הדבורים האלו כל מיני ברכות וישועות ישראל.

וצריך כל איש ישראל לראות, שימצא באותן התוכחות את האור הטוב הגנוז בתוכן, ולהוציא אותם לידי התגלות כח הטוב והחסד. ולזה יוכל לבוא על ידי קדשת הכלי שלו, שיהיה בבחינת כלי מוכן וטהור, שיתגלה אליו כח הברכה והחסד

העצה בזה, להתחזק באמונה פשוטה, ולהאמין בהשם יתברך כי מלכותו מלכות כל העולמים, ורצה לומר בכל העתות ובכל הקטנות אשר האדם נופל לשם, שזהו בחינת גלות, שהוא רמז, כי הסתיר ה' פניו ממנו, ובכל זאת, ואמונתו לעד קיימת בפנימיות נפשו, כמאמר חז"ל בכל מקום שגלה אחד מישׂראל שכינה עמו.

ו'האמנתי כי אדבר, שפאשר אומר בפיו דברי אמונה, מעורר בן למעלה ונשפע עליו שפע אמונה, והגם שאיננו מרגיש, זהו מפני ההסתרה, וזהו 'מלכותך מלכות כל העולמים', לשון העלם והסתרה, עם כל זה שרש בני ישראל משרש ודבוק בה' כענין הדבוק באילן.

ועל דבר זה נאמר 'ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתם ולא געלתם לבלתם כי אני ה' אלמיהם' (כו מד), ומכרח האדם אז להתחזק באמונה פשוטה המקבלת לנו מעבדיו הנאמנים והאבות ומשה רבנו והצדיקים עמודי עולם בעלי אמת ואמונה נצחית (מכתב יז):

בית מאיר

רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זיע"א

ככל שהאדם קדוש, סובל ועל ידי זה מתקדש יותר

כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש לה' (כו לב). וברש"י: כשכא לעשרן מוציאין בפתח זה אחר זה, והעשירי מפה בשבט צבוע בסקרא להיות נפר שהוא מעשר.

וצריך להבין מה דצוה תורה להכות העשירי שהוא קדש לה', ומדוע לא צוהה התורה להכות או לעשות איזה סימן בשאר הצאן שהם חל. אף התורה באה להראות בזה, שכן הוא תמיד, שמי שהוא קדוש לה' מכין אותו וסובל יסורים וצרות, ועל ידי זה מתגדל ומתקדש ביותר:

והנראה לי על פי דברי הבינה לעתים (דרוש כד), 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממנו איכה אוכל להורישם לא תירא מהם' וגו' (דברים י יז).

הכונה, אם תאמר בלבבך אשר כפי הטבע הם רבים וחזקים ממך, ואין באפשרות להורישם במנהג העולם, אז אני מבטיחך שלא תהא לך שום מורא מהם, אבל אם תדע ותחשב בלבך שאתה בעצמך תוכל להורישם בבטחך על רבוי אוכלסין שלך והמה מועטים, אז יש לך באמת לירא מהם, עד כאן דבריו.

מדבריו למדנו, שפאשר כפי הטבע הוא דבר הנמנע להנצל, ועת צרה היא ליצחק, אז אדרבה אם בוטח בה' ממנה יושע, אבל אם במחשבתו איזה צד ואפן שיוכל להציל עצמו על פי הטבע, אזי באמת יש לו לירא יותר [וכו].

הרמז בלשון הפסוק 'וכי תאמרו מה נאכל'

ובזה יש לפרש הפסוק בפרשת בהר 'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצויתי את ברכתי לכם' וגו' (כה כ-כא), עין שם בספר 'נעם אלימלך' שהקשה למה נכתב בתורה הקושיא, הנה ליה לומר כי אם וצויתי את ברכתי, ממילא לא יקשה שום אדם לומר 'מה נאכל'.

ולהנ"ל יש לומר דהכי פרושו, וכי תאמרו מה נאכל בשנה וגו', רצה לומר כפי הטבע לא יהיה מה לאכל, כיון שלא נזרע ולא נאסף את תבואתנו שלש שנים רצופים, ועל בן וצויתי את ברכתי, דאדרבה אם אין בדרך הטבע מה לאכל, אז יצוה ה' חסדו להשפיע מטובו ברב חסד ורחמים (פרשת מקץ ד"ה ויהי):

יסוד העבודה

רבי אברהם מסלונימא זיע"א

בעת דחק וצרה העת להתחזק באמונה פשוטה

כל אחד תפלתו בכל יום יום, ואין די להתפלל פעם אחת לזמן הרבה שהוא גם כן בשביל בן, עין שבלתי אפשרי שהאדם יתעלה תכף בפעם אחד אל השרש נשמתו על בן מההכרח שיתפלל בכל יום תפלתו בכונה ובזה יתעלה בהדרגה בכל פעם יותר ויותר עד שזמן השמים ירחמו עליו להביאו ולהעלותו אל השרש העליון.

ובנדאי הצדיקים הגמורים שפבר נודככו ותקנו עצמן על צד היותר טוב ונתעלו כבר אל שרש נשמתן, גם כן ההכרח שיתפללו בכל יום שעל ידי שהם מחדדים יחודים קדושים בתפלתם ומתפללים בכל הפגנות הם עולים בכל פעם יותר ויותר עד אין סוף.

ושאר אחיהם מכללות ישראל שעדין לא הגיעו למדרגה זו להתעסק בכונות ויחודים, גם כן פועלים טוב לנפשם בזה שמתפללים בכל יום על כל פנים תפלה בכונה פשוטה ביחוד פונת הלב ומכוונים על כל פנים פרוש המלות כראוי באמתיות ופנימיות הלב, על ידי זה יתעלו מעט מעט בהדרגה אל שרש נשמתו כנ"ל.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו ואם המר, המר אותיות הר"ם, כלומר כשיצא האדם להרים ולהעלות עצמו אל השרש העליון, אזי ימירנו, ההכרח שימירנו ויחליף פעם אחר פעם בתפלתו בכל יום בכונת הלב, ואז יהיה הוא, 'והיה' אותיות הו"ה, שיהי לו עליה להו"ה. 'הוא' עד עולם הנסתר שהוא השרש העליון בשרש נשמתו שבמרום אמן בן יהי רצון:

חזק ונתחזק

עצי חיים

רבי חיים צבי מסיגט זיע"א

כאשר לפי דרך הטבע אינו יכול להנצל יושע בזכות בטחונו בה'

דיקא, לכן לא הצליח ומטה ידו, לכן עליך מטה והחזקת בו וחי עמך.

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיהם (כה נה)

שכתב בספר החסידים (עין סי' רכו), הוא רבי יהודה הקסיד ו"ל, שלא ידורו שני אחים בבית אחד דאנים מצליחים, וסימנך 'כי ישובו אחים יחדו ומת אחד' (דברים כה ה).

זהו אמרו וכי ימוך אחיד ומטה ידו, הינו בסבת היותו דר בבית אחד עמך

וכי ימוך אחיד ומטה ידו עמך והחזקת בו (כה לה)

פני יצחק

רבי יצחק פראנקסיס זצ"ל

סגנת מגורי שני אחים בבית אחד הקשו המפרשים ו"ל דתבת 'עמך' מיתר. ונראה שיוכן על מה

דת ודין

רבי אליעזר טאג'י זצ"ל

בני ישראל עבדי ה' אף בזמן הגלות

יש להבין, מדוע כפל הפסוק ואמר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם", הנה לו לומר "כי לי בני ישראל עבדים", ולהמשיך "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" וגו'.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמ' בשבת (פח). על הפסוק "ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט, יז), 'מלמד שפפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. עוד אמרו שם, 'מפאן מודעא רבה לאורייתא'. כלומר, שיכולים בני ישראל לטען שקבלו את התורה באנס. ואמר רבא, אף על פי כן, חזרו וקבלו את התורה בימי אחשורוש מרצון, שנאמר "קיימו וקבלו היהודים" (אסתר ט, כז), קיימו בזמן אחשורוש, מה שקבלו כבר במעמד הר סיני.

והקשה הרשב"א (הובא בפירושו 'הכותב' וביעין יוסף) על העין 'עקב' שבת שם, ועי' רמב"ן שם ד"ה והא, מדוע ישראל נענשו בכל הזמן עד שקבלו את התורה בימי אחשורוש, והלא היתה להם מודעא שקבלו את התורה מאנס? ותרץ, שהיתה להם מודעא קדם שנכנסו לארץ, אבל כשנכנסו לארץ פקעה המודעא, כיון שארץ ישראל נתנה להם כדי שיקיימו את התורה, ובנאמר "ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו: בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו" (תהלים קה, מד-מה), וכאשר גלו מארצם, שוב חזרה המודעא, עד שחזרו וקבלו את התורה בימי אחשורוש מרצון.

עוד יש להקדים, מה שפרש הרד"ק (יחזקאל כ, לב), ששונים הם ישראל מהאמות, שאפילו בזמן שגרשו מארץ ישראל, עדין משעבדים הם לה' בין לטובה ובין לרעה, שעל מנת פן הוציאם ממצרים. **ולפי** זה יובן, שכדי שלא נאמר שישיראל נקראו עבדים לה' רק בזמן שהם בני חורין משעבוד הגוים ויושבים על אדמתם, אבל לאחר שנתחייבו גלות ומשעבדים הם לגוים, כבר אינם משעבדים לה', וכפי שבאר הרשב"א שלאחר שגלו ישראל בין האמות יש להם מודעא. לכן כפל הפסוק בלשונו ואמר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם", לומר, שאף בזמן שגרשו מהארץ הטובה, והם עבדים לגויי הארצות, ויש מודעא בידם, "עבדי הם" ומלכותי עליהם, ואין להם רשות לפרק את על מלכותי מעל צנאם, וכדברי הרד"ק. ועל זה אמר הפסוק שהטעם הוא,

"אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם", כלומר, שעל מנת פן הוצאתי אותם מארץ מצרים, כדי שיהיו לי עבדים לעולם בכל מקום שהם, ולהיות להם לאלקים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וחי אחיד עמך (כה לו)

פני חיים

רבי חיים פאלאגי זצ"ל

אומדנא לקבלת המלכות

אפשר לרמז על מה שאמרו במכות (כ), דבמלקות אומדין אותו אם יכול לקבל מלקין אותו, ואין רשאין להלקותו עד שתצא נפשו, כמו שהוא הדין באומדין לו עשה סכה ואינו עושה, לולב ואינו נוטל, תפלין ואינו מניח, דמפין אותו עד שתצא נפשו (חולין קלב:), דבסתם מלקות צריך אומדנא בתחלה שיוכל לסבל ולא ימות.

ובערוך (ערך מלקות) כתב 'ונקלה אחיד לעיניך' (דברים כה א), 'אחיד' בגימטריא ט"ל, רמז למלקות ארבעים מדאורייתא. ובכן נראה דלרמז לזה אמר **וחי אחיד עמך**, ירצה אם באת להלקותו ארבעים הרמזו בתבת 'אחיד' גימטריא ט"ל כנזכר, דתחלה צריך אומדנא שלא ימות על ידי ההפאות הללו, אלא וחי אחיד עמך, דאם חס ושלום לא יסבל אסור להכותו.

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (כו א) **ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לכלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי**

(שם טז)

עולת תמיד

רבי משה אלבילדה זצ"ל

התורה קצרה בברכות כדי שיבואו כלם בשלמות

יש להבין, מדוע התורה האריכה בכמות ובאיכות הקללות, ואלו בברכות התורה קצרה בכמותם ואיכותם. הלא מאהבת ה' את ישראל, הנה מן הראוי שתאריך התורה בברכות יותר מהקללות.

ונראה לבאר, בהקדים מה שבארו המפרשים (עי' אלשיך, בראשית ו, יג) את הפסוק "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו" (שמות לב, יד), 'והוא כי דרך אב רחמן כי יחרה אפו על בנו, ועד אשר לא הוציא בשפתיו דברי פעסו, לבו כאש

בוער, אף בשעת פעסו מפליג בדברים ואומר, הנה אהרג ואשמיד ואאבד, וכיוצא בדברים קשים, ועל ידי כן שככה חמתו כאלו כבר עשהו, וזהו "וינחם ה' על הרעה" במה שדבר "לעשות לעמו", הטיל פעסו בדבורו.

כלומר, שדרך המרבה להגזים בדבורו לפני שיעשה אותו, שהמעשה שיבוא בעקבות זאת יהיה מעט בכמותו או באיכותו, לפי שכבר השליך ממנו את כל פעסו בדבורו. אמנם מי שאינו מגזים ואינו מרבה בדברים, יעשה את כל מה שאמר, ובכל כחו.

ועל פי זה יובן, שמרב אהבתו של ה' לבני ישראל, מתנהג עמהם תמיד כאב לבן, וכפי שאמר הפסוק "ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתי ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם" (ויקרא כו, מד). והאריכה התורה בקללות משתי סבות, האחת, כדי שאם חס ושלום יבואו הקללות על עם ישראל, הם לא יבואו כלם, או שלא יבואו בכל תקפם, כיון שכבר כלה ה' את פעסו על ידי שהאריך בקללות שיבואו. ואם לא היה מאריך בהם, היו באים חס ושלום כלם בכל תקפם. והשניה, כדי שישמעו ישראל קללות רבות ויראו מהם וימנעו מהחטא. והגע בעצמך, אם כעת שהקללות מרבות, בכל זאת נמצאים חוטאים בישראל, מה היה אלו היה מקצר בהם, שנדאי היו רבים יותר שחוטאים.

ועל פי זה יובן, מה שקצרה התורה בברכות. לסבה הראשונה, הוא כדי שכל הברכות יבואו על עם ישראל בכל תקפם, כי אלו היה מאריך ומפליג בהם, היו באים מעט מהם, ושלל בכל תקפם וכאמור. ולסבה השנייה, כי רק בקללות יש צורך להרבות בהם כדי שיראו מהחטא, מה שאין פן בברכות. אין צורך בזה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם (כו ה)

פרורי לחם

רבי אשר אנשיל יהודה מילר זצ"ל

בטול התעניות

ויש לפרש, דהנה גוזרין תענית עבור עצירת גשמים ושידפון כמו שאמרו בפרק ב' דתענית, לכן אמר הקרא שאם בחקתי תלכו וגו' אז ונתתי גשמיכם בעתם ולא יהיה עצירת גשמים, ונתנה הארץ יבולה וגו' שלא יהיה נמי שידפון, ואם פן

מכל האבות, כי כלם לא בקשו ערבון מן אליהו חוץ מעקב, והראיה על זה שהרי ערבוננו בידו, דהיינו וי"ו יתרה שבו אשר לקח מאליהו, על פן הקדימו, ובזה יתרוצו ב' קושיות פאחד, למה נאמר דוקא כאן יעקוב מלא וי"ו, ולמה הקדימו.

תורת בר נש

רבי בלב פייבל שלזינגר זצ"ל

כנגד חמשה לשונות של גאלה

הנה הקב"ה אמר למשה רבנו (שמות ו ו-ו) 'לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצאתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים ולקחתי אתכם לי לעם, וכנגד אלו ארבע לשונות של גאלה תקנו רבותינו ז"ל ארבע כוסות בליל פסח, לקיים מה שנאמר (תהלים קטו א) 'כוס ישועות אשא', כלומר כנגד והוצאתי והצאתי וגאלתי ולקחתי. והנה הפעלים 'הוצאתי', 'הצאתי', 'גאלתי', 'לקחתי' הם בלשון עבר, אלא שהאות וי"ו בראש מהפך העבר לעתיד.

ויש עוד לשון של גאלה, והוא 'הבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב' (שמות ו ח), וזה לא נתקיים עוד, כי גאלת מצרים לא היתה גאלה שלמה, דהא לא ישובו בארץ ישראל אלא זמן קצר.

ומטעם זה נטל יעקב משמו של אליהו בחמשה מקומות אות וי"ו, כנגד חמשה לשונות של גאלה, והוצאתי, וגאלתי, ולקחתי, והבאתי, המתחילים באות וי"ו מהפך העבר לעתיד, להיות ערבון שיבוא אליה ויבשר הגאלה השלמה.

להורות נתן

בשם רבי יהודה הכהן קרויס זצ"ל - אב"ד ס"ס לאקענבאך

כנגד אותיות ה"ו החסרים בעולם הזה

משמו יתברך

את בריתי יעקוב מלא. ברש"י, חמשה פעמים כתיב יעקב מלא ואליהו חסר וי"ו, יעקב נטל אות משמו של אליהו לערבון שיבוא לבשר גאלת בניו. וצריך להבין למה כתיב חמשה פעמים מלא, ולמה נטל אות וי"ו.

ונראה לפרש בעזה"י, דמציינו (ברכות נח:) דיו לעבד שיהיה כרבו, ולכן נחרבו בתי צדיקים גם כן כמבאר שם. והנה אין שמו של הקב"ה שלם ואין כסאו שלם, וידוע ממדרש וספרים שחסרים ה"ו משם

מחצה, והנה כשאדם מתפלל ג' תפלות, ותפלה עושה מחצה, נשאר מן העברה חלק שמינית, למשל אם תחלק עברה לח' חלקים, כשיתפלל שחרית ותפלה עושה מחצה נשאר ד' חלקים, וכשיתפלל מנחה נשאר ב' חלקים, וכשיתפלל מעריב נשאר חלק אחד.

וזהו שאמר אם תלד עמי בקרי, רצה לומר שלא תעשו רצוני, אף אני אלד עמכם בקרי והוספתי שבע על חטאתיכם, רצה לומר אותו שבעה חלקים שכבר מחלתי לכם, אוסית לכם שיהיו שמונה חלקים במלואו.

אמרי רש"ד

רבי שמעון דובער אנאליק זצ"ל

שבעת ענשי העברות

הנה הא דקאמר 'שבע' בכל הפרשה, יעין ברש"י מה שפרש בזה. ויש לומר דהנה ארבע מיתות בית דין יש, סקילה, שרפה, הרג, וחנק, ומלקות ארבעים, ומיתה בידי שמים, וברת, הרי שבע ענשין, לקח קאמר 'שבע' כחטאתיכם, אם לא תלכו בדרך ה' אז מוכנים לכם שבע ענשין הללו.

נשילת אות ו' משמו של אליהו לערבון

שפתי דעת

רבי שלמה אפרים מלונגשיץ

תקיעת כפו של אליהו ליעקב שיגאל את בני ישראל

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר (כו מב). אמרו במדרש שנכתב בתורה חמשה פעמים יעקב מלא וי"ו, וכנגדם חמשה פעמים אליה חסר ו', לפי שיעקב נטל למשכון חמשה וי"וין אלו מן אליהו שיבוא ויגאל את בניו.

וטעמו של דבר, כי חמשה וי"וין דומה לחמשה אצבעות, ורצה לומר שנמן לו אליהו ה' אצבעות, דהיינו תקיעת כפו על שיבוא ויגאל בניו, והיינו ערבון כמו שנאמר (משלי ו א) 'אם ערבת לרעה תקעף לזר כפיד'.

והרע ותבין כי נאמר בפרשה זו וזכרתי את בריתי יעקוב, למה נכתב דוקא כאן מלא וי"ו, אלא שבא לתרץ למה הקדים יעקב לכלם והוא הצעיר, אלא לפי שיעקב השתדל בהצלתן של ישראל יותר

ואכלתם לחמכם לשבע ולא תצטרכו להתענות.

וכי תימא הלא על כל פנים לא יוכלו לאכל לשבע ויצטרכו להתענות תענית חלום, על זה אמר ושכבתם ואין מחר, דהיינו לא יבהילו אתכם חלומות רעים. וכי תימא הלא צריך למיגור תענית מפני חיה רעה, כמו שאמרו בפרק ב' דתענית שגזרו תענית על שאכלו זאבים ב' תינוקות, על זה אמר שגם זאת לא יהיה כי והשפתי חיה רעה מן הארץ.

וכי תימא הלא על כל פנים צריך למיגור תענית מפני הצר הצורר שבא בחרב לתוף העיר, כמו שאמרו שם במסכת תענית, על זה אמר שגם עבור זה לא תצטרכו לגור תענית, כי חרב לא תעבר בארצכם, ואם כן ואלכלתם לחמכם לשבע ולא יהיה שום מציאות להתענית.

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם (כו יא)

באר יצחק

רבי יצחק חיית זצ"ל

השארות הנשמה בגופו של האדם אף כשתראה את השכינה

איתא בזוהר (ח"א ריח:) שכל אחד רואה השכינה קדם מותו, שנאמר (שמות לג כ) 'כי לא יראני האדם וחי', בחייהם אינם רואים אכל בשעת מיתתו רואה. והטעם איתא, שהנשמה אינה רוצה לצאת מהגוף עד שרואה שכינה, ונר ה' נשמת אדם, וחושקת הנשמה לדבק בשכינה ויוצאת מהגוף.

וזה שנאמר ונתתי משכני בתוכם רצה לומר זה השכינה, ואם תאמר דלמא יראה הנפש את השכינה ויצא מהגוף, לכן אמר דאפלו הכי לא תגעל נפשי אתכם.

ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם (כו כז-כח)

ילקוט האורים

רבי משה אורי קלר זצ"ל

בטול מחילת העונות של התפלה

וצריך באור מספר 'שבע' דיקא. ובספר עשרה הלולים באר הענין, על פי דאיתא שלש תפלות צריך אדם להתפלל בכל יום, ואיתא (ויק"ר י ה) תפלה עושה

דהנה כתב רש"י ו"ל בפ' שבת בחקתי על הפסוק 'ונכרתי את בריתי יעקוב' יעקוב מלא וא"ו, כי יעקב אבינו ע"ה נטל משכון בחמש מקומות הנא"ו של אליהו זכור לטוב, שיבוא לבשר לישראל בעת שיגאלון.

והנה בא לנו בקבלה מרז"ל (עירובין מג.) שאין בן דוד בא לא בשבת ולא ביום טוב, ועל בן בשבת ויום טוב אין אנו צריכים למשכון הנא"ו של אליהו זכור לטוב, כי ממילא לא יבא אז כמאמר רבותינו ו"ל, על בן אנו אומרים אז 'מגדול' בנא"ו, כי דוד המלך ע"ה אמר פסוק זה על לעתיד כפשוטו הקרא.

אכל בחל אנו מחזיקין את המשכון הנא"ו של אליהו זכור לטוב, כי בחל בודאי יבא גואלנו במהרה במינו אמן, על בן אנו אומרים בחל 'מגדיל' בלא וא"ו. (אורח סי' קפט)

דהינו טעמא דאיתוסף ביצקב וא"ו, על פי מה שאמרו רז"ל ורש"י בחמש סדר בחקתי, בחמשה מקומות כתיב יעקב מלא וא"ו, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאלת בניו, יען שם, ולרמז זה נאמר ביצקב בתוספת וא"ו, הנא"ו מאליהו לבשר הגאלה. (אר"ח סי' קל)

ילקוט אברהם

רבי אברהם ליפשיץ זצ"ל

טעם אמירת 'מגדול' בבכרת המזון בשבת

נראה לומר הטעם שבשבת ויום טוב יש לומר 'מגדול' בנא"ו, ובחל 'מגדיל' בלא וא"ו, כי האבודרהם כתב שכן יש לו קבלה מרבותיו ו"ל, ומסתמא מאד עמקו מחשבותיהם, וברוח הקדש נאמרו דבריהם, וכפטיש יפוצץ סלע נעמו באמרותיהם.

הקדש, והנה באלהו נמצא חוץ משם א"ו עוד י' ה' ו', ויש לו יותר מהשם אשר בגלותנו עמנו, אות הוי"ו, ולכן נטלה ממנו למשכון עד כי יבשר הגאלה, ולמען יהיה לזכר גם לה"א אשר נחסרה מהשם, ולכן נטלה אות ו' חמשה פעמים, והוי"ו ה' ו'.

לב חיים

רבי חיים פאלאג'י זצ"ל

טעם אמירת 'ואלקי יעקב' בוי"ו בבכרת אבות

נשאל נשאל הרב פנים מאירות בתשובות (ח"א סי' לט) להודיע טעמו למה אנו אומרים 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב' שלשה פעמים אלהים, והיה סגי בפעם אחד לומר 'אלהי אברהם יצחק ויעקב', ועוד למה אנו אומרים גבי יעקב 'ואלהי יעקב' בוי"ו ולא גבי יצחק [וכו']. **ונראה** לעניות דעתי לומר על דרך הפשט

מעשי צדיקים

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך (כה יד)

שנים רבות עמדה במרכז העיר זאלודאק כפר גדולה וריקה, ומסביב לה פתחו בעלי הבתים חניות מתוך בתיהם, בהם התקיים עשר המסחר בעיר, משכירות החניות ומהשמוש בהן, התפרנסו רבים מיהודי העיר.

העיר כלה היתה בבטלות גרף נכבד שכהן בעת ההיא כמושל ווארשא הגדולה, ויהי היום, עלה בדעת הגרף לבנות חניות חדשות בכפר הגדולה אשר במרכז העיר, ובכך להגדיל את הכנסותיו.

הפקידים כבר החלו במלאכה והעמידו גל אבנים גדול לסודות, והנה צעקת החנונים באה לפני רב העיר **רבי חיים לייב מיטקובסקי** זצ"ל, לימים אב"ד סטוויסק, הם התאוננו לפניו ואמרו, "הלא יסגרו חניותינו, ואם נאמר לשכר מהגרף, הוא יעלה את שכירותם כרצונו, ולעמיתם כל בני העיר יצטרכו, הלא יקלקל השוק השנים.

השיב להם רבי חיים לייב נחרצות, "לא תקום ולא תהיה", הכל התפלאו על דבריו באמרם, עד הגל הזה שהקימו לסודות, אף הוא אמר והודיע שהיום בלילה העת לפזר את כל ההכנות לסודות, וכן עשו ופזרו את כל ההכנות לשוק החדש.

של כרסום, היו קמים וממשיכים לשדה השכנה, כשהם מותירים אחריהם כליה גמורה ובעלים שבורים ורצוצים.

הארבה עבר משדה לשדה עד שהגיע לשדה של ר' זאב שחור ששמר שמטה, והנה זה פלא, כל אותם מליוני ארבה התרוממו ודלגו מעל אותה שדה, והמשיכו במלאכתם בדיוק מהמקום שהתחיל השדה שאחריו, ויהי לאות ולמופת לעיני כל. (מוריה טז-טז)

בשנת היוכל הזאת תשבו איש אל אחזתו (כה יג)

מעולם לא הבין הרה"ק **רבי אברהם מסטריקוב** זיע"א מדוע נוהגים האנשים לעשות ענין ממנין שנים שחלפו, כגון שנת העשור או שנת היוכל וכדו'. ספר אחד ממקורביו כי בחדש שבט תשמ"ו הוא נגש והזכיר לרבי, כי ב"ט שבט באותה שנה ימלאו חמשים שנה לפטירתו של זקנו הרה"ק **רבי אלימלך מנחם מנדל מסטריקוב** זיע"א, אף הרבי בטל ענין זה במחי יד והפטיר אחריו, "בשנה הבאה ימלאו חמשים ואחת שנים". (דברות קודש בלק תשס"ג)

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תורע וכרמך לא תזמר (כה ד)

בהתרגשות גדולה רגיל היה **רבי יצחק אריאלי** זצ"ל בעל **עינים למשפט**, לתאר את מכת הארבה שארעה בארץ ישראל בצעירותו לפני למעלה ממאה שנים, וכה ספר.

הייתי אז אברך צעיר והתגוררתי כפליט מאימת צבא התורכים בפתח תקווה, שהיתה אז מושבה חדשה, היתה זו שנת שמטה, ומחמת המצב הכספי שהיה דחוק מאד וקרוב לפקוח נפש, כמעט כל בעלי השדות נסמכו על התרים ועבדו כרגיל.

רק שדה אחת יצאה מן הכלל, היא היה שיקת לרבי זאב שחור זצ"ל, והיא שבתה לחלוטין כדת וכדיו, מקפת בשלוט ברור "הפקר", ואנשים היו נכנסים ולוקחים ממנה כבשלהם, כשנשאל בעל הקרקע על הדבר, ענה כי כל כונתו בקניית השדה היתה במיוחד במטרה לקיים בה את המצות התלויות בארץ, וברור שהוא יקפיד לשמר שמטה כדת וכדיו.

למגנת לב כלם, התפשטה לפתע מכת ארבה נוראה בכל האזור, מליוני פריטי ארבה הגיעו ביחד, נחתו כלם על מקום אחד, וכרסמו במהירות, חשף נורא מלוג ברעש של כרסום נהיה כשהם נחתו על מקום, לאחר דקות ספורות

דבר מה, ואז גלה לחרדתו כי צרור כספו בו היה כל רכושו נעלם ואיננו, ועתה אינו יודע אנה הוא בא.

אמר לו הרבי שלפני זמן מועט הוא מצא במקום צרור כסף, אך תחלה רוצה לשמע סימנים כדי שידע האם הצרור שמצא הוא אכן אותו צרור שאבד, היהודי עמד ומנה לפני הרבי בפרוטרוט כמה שטרות של מאה דולר היו בו וכמה של חמשים וכן הלאה, ומיד התבהרו פני הרבי והכריז, "הסימנים תואמים, זה אכן הצרור שמצאתי".

הרבי פרש לצדין והכין צרור כסף בדיק כפי הסימנים שמסר המאבד, והביאו ליהודי שלאשרו לא היה קץ. המעשה לא היה נודע לעולם, אלמלא קבל היהודי הודעה טלפונית שאבדתו נמצאה, רק אז הבין שהרבי הוציא כסף מכיסו כדי לגמול עמו חסד. (אוהבן של ישראל)

אחרי נמפר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו (כה מח)

אחד מחכמים דיהודאי היה החסיד והמחנך הנודע **רבי גדל אייזנר ז"ל**, וכה מספר עליו, בעצומם של ימי המלחמה הנוראה, ארע שבחור נפל לקרבן לידיהם של הצוררים ואלה הכוהו באכזריות נוראה, לא חלפו דקות עד שהבחור היה מעלף, אף חיות הטורף עוררוהו בזרמי מים ושבו להכותו עוד ועוד.

"באמצע הלילה", ספר לימים בעל המעשה, "התעוררתי על הדרגש מתוך יסורים ואנקות כבדות, עודי מצעק בקול מרב יסורים, והנה לפתע חש אני כי אדם מתקרב אלי, היה זה המחנך רבי גדל אייזנר שטרם ובא לקים בי בקור חולים ותחית המתים.

פנה אלי רבי גדל ושאל ישירות בגסס המבדח שלו, כאלו לא ארע מאומה, "מה פתאום 'הכצעקתה' פזאת, וכי מה חסר לך", "זרקתי מענה בפניו, "רוצה אני למות", "למות רוצה אתה, תנסה למות, אבל תכף ומיד, אינו הזמן פשר להאריך בו, ויש כאן יהודים הזקוקים לישן עתה".

"הוי גדל", גנחתו, "רבונו של עולם יכול להעיד שאני משתוקק למות, אבל אינני יכול", הצטחק רבי גדל ואמר, "אם כבר נזכרת מהרבונו של עולם, אז בודאי טוב, הרי בעל פרחו אתה חי, והוא רוצה שתחיה".

התנסתי לעמתו מתוך היסורים ואמרתי, "אבל איך אוכל לחיות עוד",

זיע"א, לשוחח עמו בלמוד, ואז היו משיחים בפניו מהחדושי תורה שהתחדשו להם במשך ימות השבוע.

גם רבי אהרן היה מגיע בקביעות, אף למרבה הפלא היה שותק תמיד, מעולם לא השמיע דבר תורה ואף לא התערב בדבריהם במעמד זה, ויהי הדבר לפלא, איך יתכן שאף פעם אין לו מה לומר, להוסיף או להעיר.

נעבר שנים רבות ארע שבעת שהגיעו כלם, הוא השמיע דבר תורה ואף התערב בשיחתם כדרכה של תורה, לפליאתו של אביו ובקשתו שיבאר לו מה יום מיומים, נאות רבי אהרן והשיב תשובה מפליאה.

מדי שבוע במעמד זה נוכחת אדם של אחיו החורגים בבית בזמן השיחה, והוא הבין שהנאתה תהיה שלמה כשתשמע רק את בניה מדברים, על כן הוא שם מחסום לפיו, באותו היום שהוא התערב בשיחה לא היתה הרבנית בעיר, ולכן הוא לא כבש את מעינו והשמיע דברי תורה בלא חשש. (נוכח סיח סאנטוב)

וכי ימוך אחיו ומטה ידו עמך והחזקת בו (כה לה)

נדיבות לבו של הרה"ק **רבי שלום מפראגביטש** זיע"א היתה ללא גבול ומדה, את כל אשר היה לו פזר נתן לאביונים, וספן את חייו להצלת נפשות ישראל, היו מספרים כי העניק בידי אביונים הגונים סכומים גדולים של מעות, עד כי חדלו להיות עניים והתעשרו.

אמר זקני החסידים בשם בנו הרה"ק **רבי ישראל מרוז'ין** זיע"א, כי על דרך זה פרש אביו רבי שלום את הפסוק (לעיל יט יח) 'ואהבת לרעך כמוך', בשם שאתה אינך חפץ להיות עני, כך תדאג גם לרעך, עד כי יחדל אף הוא להיות אביון. (בלשון חסידים תתקדש)

וכי ימוך אחיו ומטה ידו עמך והחזקת בו (כה לה)

כאשר שב הרה"ק **רבי יעקב יוסף ווייס מספינקא** זיע"א לביתו שבברוקלין, אחר שהות ממשיכת בארץ ישראל, הוא הבחין בשדה התעופה ביהודי מבגר הממור בבכי.

נש הרבי אל היהודי כדי לברר על מה הבכיה והאם יוכל להיות לעזר, והלה ספר שבבואו לשדה התעופה בקש לרכש

בבקר הכריז הרב כי שום בר ישראל לא יתערב במלאכה הזאת, ואם חלילה יקימו את החניות, אסורם אסור עולם, כאשר נודע לפקידים כי מעשה הרב הוא, פיערו פיהם לאמר, הלא העיר וגנותיו של הגרף היא, ובכחו לעשות בשלו כרצונו.

שלח להם הרב, "לריק תגיעו, כי הם יעמדו ויקם", אף הם לא שמעו בקולו ובנו חומה גדולה למראה, בנאי אחד מישראל עבר על דבריו, והאיש ההוא מיד אחר כך יצא ללון בכפר בבית נכרי ובבקר מצאוהו מת.

החניות החדשות עמדו ויקניות כהזרת הרב, ואשה אחת החציפה לשכר חנות, אף מהרה קראו לה 'מרה', כי קברה בעיר את אישה ואת בניה ויצאה משם ויקם בפחי נפש.

בקטו הפקידים תחבולות לכסות בשתם, ולא הועילו, הכניסו מגווי הארץ למכר בחניות ואף הליו להם סכומים גדולים עבור רכישת סחורות, אף בזמן קצר קבר זה אשתו, זאת בעלה, וכמה וכמה את בניהם, עד שיצאו כלם.

משנשארו כל החניות ויקניות, הצרכו הפקידים לשכר שומר מיוחד בלילות, לשמר על החניות החדשות שנבנו בממון רב ועומדות ויקם, הפקידים חלו את בני העיר לשכרם בזול כאשר תאוו נפשם, כי הגרף היה לבזז בעיני מכיריו באמרם, "אתה בנית והרב סתר", אף לשוא. **בקטו** הפקידים פני כבוד **אב"ד לידא רבי מרדכי מלצר** זצ"ל להתירם, אף הוא השיב, "אין בכחי להתיר האסור על פי הצדיק הזה", לבסוף נאלצו הפקידים לחלות פני רבי חיים לייב שכבר ישב בסטאוויסק, עד שהכרחו להביאו מסטאוויסק.

הוא ישב עליהם בדין וחלק את החניות לכל אחד ואחד כפי שראו עיניו הקדושות, חצי שנים נתנו לגרף עבור הבניה וחציו להכנסת הקהל, אז נכנסו לחניות החדשות בברכתו והצלילו, ברצות ה' דרכי איש. (פעולת צדיק)

ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך כי אני ה' אלסיכם (כה יז)

נהוג היה בבית הרה"ק **רבי ישכר דב מבעלזא** זיע"א, שבאחד מימות השבוע היו מתאספים בביתו כל בניו הם הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא**, **רבי יהושע מירוסלב**, **רבי מרדכי**, ו**רבי שלום מאפטא**

לאחר שעקרו ממנו שן, הוא שמע כי עקשו מתכונן ציד אחר להפשיט את עורו, משהבין כי פעת מדבר במוות ודאי וכבר אין לו מה להפסיד, הוא קפץ ונמלט על נפשו, עד שהצידים המפתעים התעששו, הוא כבר היה הרחק במעבה היער.

אחר שהתאושש אמר השועל לעצמו, חבל שזכרתי לברח רק אחר שאבדתי את הזנב ואת השן וסבלתי כאבים נוראים, לו הייתי עושה כן לכתחלה, היו הללו עדין בי.

והנמשל, כאשר רוצים לעורר אדם מן השמים, שולחים יסורים לסביבתו כדי שיתעורר מהם, אם אינו מתעורר מקו, מגיעים היסורים לגופו בדברים קטנים, ואם אינו שומע, מגיעים אליו יסורים קשים יותר, אם לבסוף לא תהיה לו ברירה וישוב בתשובה שלמה, כדאי לו לעשות זאת לפני הסבל הגדול. (ילקוט מעם לועז שמות תת"ד)

ואם באלה לא תנסו לי (כו כג)

חסידי שהתבקש לשמש כבעל קורא בפרשת בחקתי וכנהוג התכבד לעלות לתורה בפרשת הקללות, הגיע להזכיר את עצמו לפני הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסקא שהקללות שקרא לא יזיקו לו.

ענה לו הרבי, מדוע אתה חושש ומצטער, גם אני עברתי את הסדרה השבוע והייתה לי הרבה קורת רוח, מקו שלא נזכר בתורה אלא תבת 'לי', ואם באלה לא תנסו לי שלי ולי אתם, אם כל הזמן אומר לנו הקב"ה לי אתם שכים בכל מצב שנהיה, מדוע עלינו להצטער. (חסבה לטובה)

ואכלתם בשר בניכם (כו כט)

שנה אחת הגיעו לבית מדרשו של הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב זיע"א הי"ד לקראת יום מתן תורה צבור גדול, ביניהם בחורים שנסעו שלא ברשות אבותיהם, ורבי בן ציון התבטא על כך, כי היום מתקנים מקרא מלא הכתוב בתוכחה.

הצבור התפלל על הדברים, עד שהרבי הסביר שהוא התכונן לפסוק 'ואכלתם בשר בניכם', כי בביתם של הבחורים הכינו עבדו בשר ליום טוב והם ברחו, ואז אכלו אבות את בשר בנייהם שהכינו לכבוד יום טוב. (זכרונות מימי קדם)

ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם טנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם (כו יז)

באחד הימים לא חש רבי אלחנן וסרמן צ"ל הי"ד בטוב, ולקראת ערב בקש מקבוצת בחורים מתלמידי הישיבה שיבואו אליו להתפלל עמו תפלת ערבית במנין. תלמיד אחד שזה לא מכבר נכנס לישיבה התבקש לעבר לפני העמוד, ומאחר ועדין לא הרגל לקצב האטי של התפלה בישיבה, רגלי היה להתפלל בקצב מהיר כנהוג במנין בעלי בתים בעירו.

במהלך התפלה בעוד הבחור נחפז וממהר, נשא רבי אלחנן את ראשו והביט בו מספר פעמים כשהוא מפתע ומטורד גם יחד, היה ברור שהבחור אינו נרמז ממבטיו של רבי אלחנן, כי לא היה לו משג מהי תפלה כהלכה.

בתם התפלה קרא לו רבי אלחנן ושאל לשמו והתענין בפרטים שונים ואישיים שלו, לאחר מכאן הפטיר רבי אלחנן, "איש צעיר, רוצה הייתי שתדע כי הפסוק 'ונסתם ואין רדף', הוא חלק מן התוכחה שהוכיח משה רבנו את כלל ישראל, כי תפלה ללא פונה הנאמרת בחפזו, נראית בעיני הקב"ה כאותו פחד רדיפה מפני אויב שאינו קיים. (ציצים ופחים)

ואם עד אלה לא תשמעו לי ונספת לי סרה אתכם שבע על חטאתיכם (כו יח)

מעשה בקבוצת צידים שראו שועל בשולי היער, ושסו בו את כלב הציד שברשותם שהשיג במהירות את השועל המפתע, משהבין השועל החכם כי כלתה אליו הרעה, החליט להעמיד פני מת ושכב על הקרקע בלי תזוזה, בתקנה שהצידים יעזבו אותו לנפשו.

לצידים שהתקרבו היו מחשבות אחרות, והשועל נחרד לשמע כי אחד הצידים מתכונן לחתך את זנבו, אף הוא הבין היטב כי אם חזיו יקרים לו, עליו לסבל את היסורים הללו בשקט בלא תזוזה, על אף הכאבים הגדולים שסבל בעת חתוך הזנב. **אם** סבור היה השועל שבכך תם סבלו והם יעזבוהו לנפשו, הוא הבין מהר כי טעות בידו, הוא שמע ציד נוסף מכריז כי פעת הוא רוצה לעקר אחד משניו, ושוב סבל השועל יסורים בדממה, בלית ברירה הבין כי אם ברצונו להותיר בחיים ולהציל את נפשו, עליו לשתף פעולה.

ופרצתי בצעקה נוראה, "געוואלד", "מה אתך", שמעתי את קולו, "אתה הולך למות, ואיך זה תעז להקיץ אלף יהודים משנתם".

התבישתי מדבריו והשתתקתי, והוא המשיך, "הגד לי את האמת, אז מה אתה רוצה", "לחיות", רטט קולי המיסר, "רוצה אני לחיות, כ'וויל לעבן", הוא שבע נחת בבחרי בחיים, התמלא שמחה לשמע דברי, ואני חשתי אז את המעבר מהמיתה אל החיים.

למחרת בבקר הגיע רופא המחנה, ורבי גדל כבר עמד לצדי והשתדל עבורי שאוכל להשאר למנוחה ולא לצאת לעבודה, נפשי התרפאה חיש מהר על ידי זריקות של שמחה שהעניק לי, וכך קמתי על רגלי וחזרתי אל בין החיים, מכחה של אותה מלה טובה ברגע הנכון. (במחיצת רבי גדל, עמ' צח)

פרשת בחקתי

ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם (כו יא)

אחר שחזר הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א מנסיעתו הראשונה אל רבו הרה"ק רבי דב בער ממעוזיטש זיע"א, שאלוהו אנשים מה למדת בבית מדרשם של החסידים, והוא השיב, "עד עכשו עניתי גופי כדי שיסבל את נשמת, מעתה אלמד לנשמה שתסבל את גופי כמו שכתוב, 'ולא תגעל נפשי אתכם'. (חסידים מספרים)

ואשבו מטת ענכם ואולף אתכם קוממיות (כו יג)

ספר אחד ממקורבי הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זיע"א, "לפני שעמדתי לנסע מארצות הברית לארץ הקודש, הלכתי להפדר מהרבי טרם הטיסה והוא אמר שאחר כך הוא יתקשר להפדר ממני.

התנצלותי שאני אשוב לביתי בשעה מאד מאחרת, רק בשעה שתים בלילה, והרבי ענה שאז רק מתחיל הלילה, הוא צלצל אלי כמסכם, וכששאלתי מי מדבר, אמר בלשונו הקדוש "שמעון שלום קאליש", ונפרד ממני.

העזתי ושאלתי האם הרבי גם חושב לנסע, והוא אמר בקצרה, 'ואולף אתכם קוממיות', אתה יודע מה התרגום מבאר, 'לחירותא', ורמז בדבריו כי יגיע לארץ ישראל רק לאחר הסתלקותו, כשיהיה בן חורין מן המצות. (סיח זקנים ח"ד)

פרשת בחוקותי

לחסידות ולנושאי דברה. כבר בשעה שהוזמן הרב להגיע אל סעודת ברית המילה, וגאמר לו כי הרה"ק רבי מאיר הגדול גם יהיה שם, תכנן הרב בכוונה תחילה כי הוא ינצל את שעת הכושר בה נמצא הרבי וקהל חסידיו וידבר סרה 'על הצדיקים ועל החסידים'. כוונה טובה הייתה לו לרב על פי דרכו המוטעית, בחושבו כי אם הוא ידבר קשות נגד החסידות, הרי שהחסידים יקשיבו בקולו ויחליטו לנטוש את הדרך הזאת.

להפתעתו הגדולה של הרב, איש לא היסה את פי הרב ולא קטע אותו באמצע דבריו. אדרבה, גם הרה"ק מפרמישלאן וגם חסידיו הקשיבו בדומיה רבה ומוחלטת לדברי הרב, ואפילו נענעו בראשם בכבוד ובדרך ארץ רבתי. הרב לא ידע את הסיבה לכך שהחסידים מקשיבים לדבריו, כיון שהוא לא הבחין שתיכף עם תחילת הדרשה סימן הרה"ק מפרמישלאן כי איש לא יתן להפריע לדרשת הרב. הרה"ק מפרמישלאן בכבודו ובעצמו הטה את גופו הקדוש אל עבר הרב והקשיב ברצינות רבה לדרשה, כשכל החסידים עושים כמוהו.

היו החסידים מצטערים מאוד על דרשה זו שאותה הם נאלצים לשמוע, ובמיוחד כאב ליבם על רבם הרה"ק רבי מאיר הגדול, שכלל לא התגורר בעיר בערזאן, אלא שהם עלו למעונו בפרמישלאן וחילו בפניו כי יואיל נא להגיע לעירם, כבקשתם שטוחה שיעשה זאת בשמחת הברית מילה. והנה, הם אלו שסובבו לרבם צער ועגמת נפש מרובה כזאת, שעליו לשבת ולהקשיב לדברי בלע נגד החסידות אותם מטיח הרב בפניו.

גם לאחר שכילה הרב את דבריו עדיין נשמר השקט המוחלט בחדר. היה נראה כאילו גם הרבי וגם חסידיו עדיין ממתנים למוצא פיו של הרב. הרב שכבר סיים את שהיה לו לומר, לא ידע מה עליו לעשות, וכמוצא של כבוד פנה אל הרה"ק מפרמישלאן ואמר לו, בכעין קנטור מרומז: הרי החסידים ואנשי שלומכם נוהגים לומר ולפרסם בשער בת רבים כי גדול כוחו של כבודו בתורה, הן בנגלה והן בנסתר, עד שאמרו כי כל רז לא אניס לכם. אם כך, שמא תואילו גם אתם להשמיע דבר תורה לכבוד שמחת הברית מילה.

הנהן הרה"ק מפרמישלאן בראשו, כמסכים. עצם את עיניו והחל להשמיע מדברות קדשו, דברי אלוקים חיים. פתח הרה"ק ואמר: ברשותו של הרב מרא דאתרא אשר ביקשני לומר דבר תורה. מנהג ישראל תורה הוא לשורר

החסידים שהקיפו את הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן והשתתפו יחד עימו בסעודת ברית המילה שנערכה בעיר בערזאן לא ידע את נפשם מרוב צער ותדהמה. סעודה זו שחשבו שתהיה לכבוד ולתפארת, העכירה את רוחם עד מאוד.

וכל כך למה? כי הנה רבה של העיר בערזאן, שאף הוא השתתף בסעודה הגדולה של שמחת הברית מילה, התכבד להשמיע את דברו ולומר דברי תורה ואגדה לכבוד השמחה הגדולה של הכנסת הרך הנימול בבריתו של אברהם אבינו. והרב במקום לשאת את הדרשה כמתבקש וכיד ה' הטובה עליו, בחר להשמיע נאום תקיף ונרגן נגד תנועת החסידות בכללה ונגד רבינו אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב הקדוש זיע"א בפרט.

ידוע ידעו החסידים בבערזאן כי רבה של העיר אינו מהלך בנתיבות החסידות וכי כל חידושו של רבינו הבעל שם טוב זר לו לחלוטין, אלא שהם לא העלו על דעתם שהרב ינצל הזדמנות זו בה התאספו החסידים בראשות רבם הרה"ק מפרמישלאן כדי להשמיע את חוות דעתו הנחרצת והתקיפה נגד אורה של החסידות. מי פלל ומי מלל שרב העיר יחליט לעשות זאת בדיוק בשעה זו.

הימים היו ימים בהם החל אורו של רבינו הבעל שם טוב זיע"א לזרוח ברבים על פני תבל. באותם ימים ממש החל הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן זיע"א, שהיה כתלמיד חבר של הבעל שם טוב, גם הוא לנהוג נשיאותו ברבים. הרה"ק רבי מאיר הגדול הנהיג את חצר קדשו בפרמישלאן והרבה תורה ויראה כדרך החסידות שאותה ייסד הבעל שם טוב.

התנגדות רבה הייתה לדרך החסידות שזה עתה נוסדה, כשהתנגדות זו הגיעה ונבעה הן מכך שהייתה זו דרך חדשה ולא מוכרת, שהיו כאלה שחששו ממנה שמא היא תוליד את עם ישראל למקומות שאינם טובים, חשש שהוכחש ובוטל תיכף ומיד, והיו כאלו שניזונו משמועות שווא ומעלילות כזב שהפיצו אינשי דלא מעלי, ששורשם מכוחות הטומאה שלא יכלו לשאת את הקדושה הנשגבה שהפיץ הבעל שם טוב בעולם.

אותו רב בעיר בערזאן, תלמיד חכם מופלג היה וירא שמים, אלא שהוא נחשף לשמועות שאינם נכונות שהוציאו מתנגדי דרך החסידות ומכאן היא שהייתה לו התנגדותו המוחלטת

כל ישראל ערבים זה לזה

מעשה בהרה"ק רבי ארון לייב מפרמישלאן זיע"א שכובד בסנדקאות בברית מילה שנערכה אצל אחד מחסידיו המובהקים שהתגורר בעיר בוברקא, ולאחר שהרך הנימול הוכנס בבריתו של אברהם אבינו בבית המדרש דמותא, פנה אל בית בעלי השמחה שהיה בקרבת מקום כדי להסב אל סעודת המצוה, לעשות את המצוה בשמחה.

חסידיו של הרה"ק מפרמישלאן, ידידיו של בעל השמחה, הוזמנו גם הם לבוא אל השמחה, ואף גם רב העיר הנודע, הגאון רבי שמחה, שהיה מגדולי הדור ועמיתו של רבינו בעל 'פרי מגדים', הוזמן אף הוא להשתתף בסעודה. שכן מנאמני בית פרמישלאן היה רב העיר, בהיותו מהדוחפים והמסייעים להנהגתו הקדושה של הרה"ק מפרמישלאן את העדה הגדולה, ואף הוא עצמו היה מגיע מפעם לפעם לשבות את שבתו אצל הרבי.

עתה שהרה"ק מפרמישלאן הגיע לעיר בוברקא הייתה זאת עת רצון ושעת הכושר עבור כל מעריציו וחסידיו להסתופף בצילא דמהימנותא. השולחן היה ערוך לתפארת, והרה"ק מפרמישלאן הסב בראש השולחן לעריכת השולחן הטהור, כשהכל יושבים בחרדת קודש אל מול פני המנורה הטהורה.

לאחר שהרה"ק מפרמישלאן נטל את ידי, בצע את החלות, הוגש לפניו מגש גדול עם דג מבושל ועליו עיגולי גזר נאים. הרבי טעם תחילה מועינו של הדג, ולאחר מכן חילק את ה'שיריים' לחסידים. לאחר שתית 'לחיים' מבקבוק משובח של 'מעד' - 'מי דבש', פצחו החסידים בזמר וברנן לכבוד השמחה ושרו יחד את מזמור 'ברכי נפשי' שבספר תהלים.

עם תום השירה, ביקש בעל השמחה להמשיך בסעודה. מתוך המטבח הוא הכניס קערות גדולות של 'רוטב' - מרק של בשר, צח ומהביל, והגישם בפני הרבי ובפני החסידים.

למותר לציין שאיש מהחסידים לא טעם מהמרק בטרם התחיל הרבי לאכול, אלא שלהפתעתם, בשונה מהרגלו של הרבי, לא החל הרבי באכילת המרק, אלא פתח והחל לספר באזני הגאון רבי שמחה שישב בסמוך אליו ובאזני החסידים כולם, סיפור מופלא על אביו הנודע הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן זיע"א, שאף הוא התרחש בעיצומו של סעודת מצוה של ברית מילה.

בשמחת ברית מילה זמר נאה על פרק 'ברכי נפשי' שבספר תהלותיו של דוד המלך ע"ה.

והנה בפרק זה נאמר (קד כג): **'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב'.** ויש לפרש כוונת הפסוק על דרך הרמז באופן זה, שבא הכתוב ללמדנו את הדרך שבה יש על האדם לילך בשעה שהוא מבקש לומר תוכחות מוסר לאחרים: תחילה וראש יש לו לאדם לקיים את תחילת הפסוק **'יצא אדם לפעלו'**, והיינו, שקודם לכל יש על האדם לצאת ולפעול את פעולותיו שלו, לתקן את מעשיו ולשפר את דרכיו, להתנהג כראוי ולקיים את התורה והמצוות ללא כל שמץ חטא.

רק משסיים אדם את 'פעלו' יכול הוא לפנות אל החלק השני של **'לעבודתו עדי ערב'**, אל אותה עבודה של מתן תוכחות מוסר לאחרים, שהיא חובה המוטלת על האדם מדין ערבות, וכמו שלמדנו (שבועות לט.) מהפסוק בפרשת בחוקותי (ויקרא כו לז) **'וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו - אִישׁ בְּעוֹן אָחִיו, מִלִּמַּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בָּזֶה.'**

והרי זה מה שאמרו חז"ל במסכת בבא מציעא (קז:): **'הִתְקַוְּשׁוּ וְקוּשׁוּ'** (צפניה ב א). ואמר ריש לקיש: קשוט עצמן ואחר כך קשוט אחרים. תחילה לכל יש לאדם לקשט את עצמו ולמצוא שכל מעשיו הם ללא פגם ורעב, ורק לאחר מכן יכול הוא לפנות אל מעשיהם של אחרים ולקשטם.

דבריו היוצאים מהלב של הרה"ק מפרמישלאן שנאמרו ברוגע ובניחותא כי היכי דליקבלו מיניה, נכנסו אל לבו של רב העיר והעירו בתוכו את האהבה עד שתחפץ. הרב שהתרגש מאוד לשמע דברים אלו, הבין את המשמעות הנוקבת שיש בהם והחל להרהר על מצבו הרוחני ולהתבונן האם הוא אכן במדרגה רוחנית שכזאת בה הוא יכול למתוח ביקורת על תורת החסידות הקדושה.

לאחר שהרב שוחח שיחה ארוכה עם הרה"ק מפרמישלאן ושניהם בצמא את דברות קדשו, הביע הרב רצון עז להכיר את תורת החסידות על בוריה ולהבין את החידוש המיוחד שתורה זו נתנה ליהדות כולה. לחש לו הרה"ק מפרמישלאן: אם רצונך הוא כזאת באמת ובתמים, הרי שעליך לנסוע אל רבינו הבעל שם טוב הקדוש, שום תשתה מים חיים מבארו הזך. הרב אכן קיבל את עצתו של הרה"ק מפרמישלאן, נסע למעזיבז, ולאחר זמן קצר כבר הפך להיות אחד מהחסידים הנלהבים של רבינו הבעל שם טוב.

את הסיפור הזה סיפר הרה"ק רבי ארון לייב באזני הגאון רבי שמחה, רבה של בורבאק, ובאזני החסידים הרבים שהקשיבו לדברי הרב באזניים

כרויות. צלחות המרק הרוחח שעמדו מולם החלו להצטנן מעט, אלא שאיש לא העלה על דעתו להתחיל לאכול בטרם יחל הרבי באכילה, ואילו הרבי עסוק בהרצאת סיפור מעניין זה.

משסיים הרבי את הסיפור הוא חזר שוב על דברי הפסוק **'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב'**, כשהוא מוסיף בזה הסבר נוסף וחשוב עד מאד, מעניין לעניין באותו עניין ממש, שהכתוב בא ללמדנו שגם אם אדם השלים את מעשיו על הצד היותר טוב, ממולא הוא בתורה ובמעשים טובים, הרי ששלמות פעלו האמיתית תהא רק כשיצא לעבודתו עדי ערב, זו היא עבודת 'כל ישראל ערבים זה לזה', שיראה גם לדאוג לאחרים ולתקן מעשיהם כראוי, שכן חובת האדם היא לא רק על עצמו גרידא כי אם גם על אחרים.

שמע רבי שמחה, רבה של בורבאק את דברי הרבי וביקש הורמנא דמלכא לומר אף את הרעיון אשר הוא חושב על פסוק זה, אם כי באופן אחר. משהנהג הרבי בראשו כמסכים, נענה רבי שמחה ואמר, כי הנה ידוע שכל תכליתו של האדם עלי אדמות הוא כדי להכין מזון רוחני לנשמתו, כדי שלא ייבוש בשעה שיעמוד לדין בפני בית דין של מעלה לעתיד לבוא. אמנם כדי שהנשמה תוכל להתקיים בתוך הגוף בעולם הזה, צריכה היא למזון גשמי, ולכן האדם אוכל ושותה כדי חיותו בעולם הזה.

המשמעות היא, הטעים רבי שמחה ואמר, שהמזון הרוחני של האדם הוא העיקר ואילו המזון הגשמי של האדם הוא טפל, וכיון שכך היה מהראוי שאדם ידע את אשר לפניו ואת עיקר כוחו וגבורתו ייתן עבור המזון הרוחני, שהוא עיקר צרכו וחיותו, ואילו עבור המזון הגשמי יתעסק רק כבדרך אגב, וכד לצאת ידי חובה בלבד.

אפס, כי המציאות היא הפוכה בהחלט ורוב האנשים מעדיפים את הטפל על פני העיקר, ועל זה הוא שקונן הפסוק ואמר **'יצא אדם לפעלו'** - במשך כל ימי חייו, במיטב שנותיו ובתוקף ימיו, יוצא אדם לפעלו, עובד הוא עבור הגוף ודואג עבורו למזון גשמי, למאכל ולמשתה, למזון ולשאר הנאות העולם הזה. ואילו **'לעבודתו עדי ערב'** - את עבודתו הרוחנית זונח הוא ונוטש עד לערוב ימיו, לימי הזקנה, כאשר הוא כבר בא בימים ובשנים, ואין בכוחו יותר לעבוד בגשמיות, והוא נזכר עבור מה ירד לעולם ומה היא תכליתו הרצויה.

המרק הספיק להתקרר, בעל השמחה כבר חשב שעליו להגיש את מנות הבשר שהתבשלו בתוך המרק, אולם הוא ראה שאין השעה כשרה לכך. הרבי אין פיו פוסק מגירסא,

וללא הרף משוחח בדברי תורה עם רבי שמחה, כשכל הקהל משימים אזניהם כאפרכסת ושותים בצמא את דבריהם. השיחה הקולחת לא עצרה אפילו לרגע, רעיון רדף רעיון ואמרה רדפה אמרה, כשהרבי בפיו המפיק מרגליות אינו חדל מלהשמיע אמרות שפר נאות ומתוקות מאד.

לפתע פתאום נכנס בעל השמחה בבהלה גדולה על החדר כשהוא נושא על ידיו מגש גדול ועליו נתח בשר הגון שהתבשל בתוך המרק והיה אמור להיות מוגש בפני ציבור האורחים. הוא הניח את המגש בפני הרבי והרב, ואמר בחרדה: הרגע ממש הפנו את תשומת לבי במטבח לדבר משונה בבשר. יש כאן עצם שבורה, ודומה עלי שזו שאלה חמורה שצריכה הכרעה הלכתית מיידית.

סימן הרה"ק מפרמישלאן לרבי שמחה שיבדוק את השאלה שהוגשה בפניהם. אכן, לאחר עיון קצר הכריז הרב בקול: זו טריפה ממש! אסור לאכלה, וגם את כל הקדירות שבישלו בהם יש להכשיר.

אנחת רווחה נפלטה מבעל השמחה בראותו כי איש לא אכל אפילו טיפה אחת מהמרק שכבר הספיק להצטנן, ואילו הרה"ק מפרמישלאן חיך ואמר לרב הנדהם ממראה עיניו: הוא הדבר אשר אנו עוסקים בו זה עתה בדברי הפסוק **'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב'**, ללמדנו על חובת הערבות שיש לאדם על חבריו, ואכן מחמת ערבות זו המוטלת עלי היה עלי למנוע את ולכם מלאכול את מרק ובשר הטריפה שהגישו בפנינו.

וזה אשר כתב הרה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק זיע"א ('פרי הארץ' מכתב לג): ואבוא בקיצור נמרץ לעורר ולחזק את האחדות אשר ראיתי שרבים מעמנו מבקשים בצמא לשנות מהדברים האלה הנאמר ונישנות באגרותיהם. והגם שהיה קשה בעיני לכתוב מטעם הנ"ל, אף על פי כן מפני 'אל תמנע טוב' וכו' (משלי ג כז) כמבואר בסבא (זח"ב צח. עיי"ש) ואשלש דברי, כי הנה מבואר כמה פעמים בזה הקדוש (ח"ג קכד. וז"ת ת"ע קל"א ע"ב) בכל פקודא אית כללא דכל פקודין וכן בכל אות מתוה"ק נכללין כל אותיות התורה, וזהו ידוע ששרשי החיות של כלל ישראל הן המה מאותיות התורה ממילא כללות ישראל וחיותיהם מתנוצצים זה בזה, ואפשר שזה פירוש 'כל ישראל ערבים זה בזה', פירוש, שמעורבים אורותיהם וחיותיהם איש באחיו ומחמת זה מצווים ועומדים אנחנו בני ישראל במצות 'ואהבת לרעך כמוך' ממש.

מילין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חז תא

חזתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שתי דרגות בעמל התורה

הנמשל מובן, שצריך האדם לשמור עצמו מאד מאד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי עולמים ואין קץ לגדולתו, ולעמוד לפניו באימה ביראה ובהכנעה כראוי, אמנם אדם אשר מקדיש כל עתותיו רק לעסק התורה הקדושה הרי הוא עושה מלאכת ה' ויכול לנהוג מנהג חירות כבן חורין ממש, כידוע שהתורה לבושו של הקדוש ברוך הוא. אולם אם עוסק בענייני עולם הזה ומעשים גשמיים כמשא ומתן וכדומה, אף שהוא עושה לשם שמים, מוטל עליו ביותר לנהוג זהירות יתירה ולהיות שרוי במורא שלא יתכוון להנאת עצמו אלא שכל מעשיו יהיו לשם שמים באמת, כמו שכתוב (משלי ג י) 'בכל דרכיך דעהו'.

עבודה קשה לעסוק בגשמיות על פי תורה ונצרך להתפלל על כך

והנה, לקיים את התורה הקדושה בשעה שעוסק במשא ומתן קשה מאד ונצרך לכך שמירה מעולה, שלא לדבר שקר, ושלא להונות את חבריו בראיה ובשמיעה ובכל העניינים, וזה עמל גדול. לכן, בשעה שהאדם רוצה ללכת לעסוק במשא ומתן, יעמוד אצל הפתח ויתן ידו על המזוזה ויאמר, רבונו של עולם, אנא תשמור אותי מדבר שקר ומליצנות, מרכילות ומשנאת חנם, ומשאר דברים הרעים. וזה הפירוש במשנה (אבות פ"ב מ"ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', שתמיד בשעת העסק במשא ומתן יתנהג הכל על פי התורה.

ובזה פירש הרה"ק מסאסוב ע"ה את דברי התורת כהנים הנ"ל, כשהוא אומר 'ואת מצוותי תשמרו' הרי קיום המצוות אמור, גם לענין הלימוד כפשוטו, הא מה אני מקיים 'אם בחוקותי תלכו', שתהיו עמלים בתורה שאם תהיו עמלים במשא ומתן ואף עסקי עולם הזה יהיו אף הם בתורה דהיינו כדת וכהלכה על פי התורה ביושר ובצדק, עכדה"ק. ולפי דבריו אפשר להוסיף ולבאר דברי התורה כהנים שתהיו עמלים בתורה, עליכם לעמוד הרבה כדי שיהיו מעשיכם לפי התורה.

אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם (כו ג).

במצות לימוד התורה הקדושה הצטיינו בתורה ציווי מיוחד, לא רק ללמוד אלא גם להיות עמלים בתורה, כמו שכתוב 'אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם', וברש"י מביא בשם תורת כהנים לפרש 'אם בחוקותי תלכו' שתהיו עמלים בתורה, 'ואת מצוותי תשמרו' שהעמל בתורה יהיה על מנת לשמור ולקיים את המצוות.

הקשה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב ע"ה שהפירוש תמוה מאד, כי הלוא בכלל קיום מצוות נשמע שיהיו עמלים בתורה שהוא אחד ממצוות התורה. והוסיף להקשות עוד על שני מאמרי חז"ל אשר לכאורה נראים

מילתא דפליאה

ברכות רוחניות להשגת החכמה יחד עם שפע בגשמיות

אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם (כו ג-ה). הנה התורה מונה את הברכות שיזכו להם ישראל בזכות עסק התורה והמצוות, וכך פירש בדרשות חתם סופר (ח"ב רפב. ד"ה ובהספידא) את הברכות האמורות בדרך דרוש: בחוקותי תלכו הכוונה שהליכתו בכל דרכיו מראשית צמיחתו בעודו צעיר לשנים יהיו בחוקות התורה, וכן ומצוותי תשמרו רמז ללימוד התורה כדאיתא בספרי (ראה פי"ח) 'ושמרתם' זו משנה, ועשיתם אותם בקיום מצוות התורה במעשה.

על ידי כן יזכה לברכה בגשמים בדיש בבציר בזרע ובאכילת הלחם לשובע. ברכת הגשמים רמז לשפע ברכה בגשמיות, שכן תיכף לתלמידי חכמים ברכה (ברכות מב). ועל ידי לימודו יזכה שתהיה התורה סדורה וידועה לו כמו תבואה לאחר 'דיש', כי הבקי בתורה נקרא בלשון חז"ל (ברכות סד) 'בעל החיטים', ו'בציר' רמז לחכמת השכל והפלפול שנמשלו לין הבא מהענבים, וכן יזכה להעמיד תלמידים הגונים וזהו 'זרע' המצמיח תלמידים כמוהו, ויהיה לימודו מכון אל האמת כמו שכתוב 'ואכלתם לחמכם לשובע' מבלי טעות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

גם על לימוד שלא לשמה יקבל שכר

שכוונת יצחק היה לברך את עשו ויעקב לקחם בערמה, כן ילמוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמימות, ולא בא עדיין אל האמת הברור, ועם כל זה אביו שבשמים אוכל מן המטעמים ומברכו, כי יש לו נחת רוח אף מלימוד זה.

ביאור דברי חז"ל עפ"י האמור

כלל הדברים העולה מכל האמור, שבתורה, בשונה מכל ענייני העולם, מקבלים שכר אף על העמל, ואף אם עמל זה מתברר שאינו עמל התורה בדווקא, כדוגמת העוסק בכל היום לפרנסתו לצורך לימוד התורה שאף כל היום ייחשב לו לעסק התורה, וכן העמל בה שלא לשמה לצורך עצמו שיקראוהו רבי וכדו', שנמצא שאינו עמל בתורה אלא עמל לעצמו, עם כל זה נחשב לו למצוה שעוסק בה שלא לשמה.

בכך יובנו היטב דברי חכמים שאמרו 'שעמלו בתורה' ולא אמרו 'שעמל בתורה', כי אכן אף אם אינו עמל בתורה, רק עמלו שלו עצמו בעסקיו ובלימודו שלא לשמה הוא בתורה, אף הוא אשריו ואשרי חלקו. ובזה מובן הלשון 'שעמלו בתורה' ועושה נחת רוח ליוצרו' יחד עם העמל שלו. מטעם זה גם נאמר 'גדל בשם טוב' אף שהתכלית היא 'נפטר בשם טוב', כי בא לרמוז שני דברים, שלא רק אשרי חלקו של הנפטר בשם טוב בקיימו תורה ומצוות לשמה ובכל זמן, אלא אשרי הגדל בשם טוב שבכל מעשיו הגשמיים חי עם התורה ולמען התורה, והגם כי לימודו היה שלא לשמה עם כל זה לא רפו ידיו ועסק בתורה.

ועל זה אמרו חז"ל 'למד תורה הרבה יתנו לך שכר הרבה' והקשינו כי מילתא פשיטא היא שהלומד יקבל שכר על כך. אמנם אינו מדבר במי שלומד תורה הרבה, כי הוא מילתא פשיטא היא שיקבל על כך הרבה שכר. אלא בא ללמד לאדם שילמד תורה הרבה אף שלא לשמה, ויקבל אף על כך שכר הרבה. וכן ללמד לעוסק בענייני העולם לצורך פרנסתו, שיעשם לשם שמים בעבור התורה, שיוכל לגדל בניו ולעוסק בתורה במנוחה, ואז נמצאו מעשיו בבחינת 'למד תורה הרבה', שמרבה את התורה ומרחיבה גם לדברים הגשמיים שעוסק בהם שנהפכים לרוחניות, ויקבל על כך שכר הרבה.

וישלח) בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים קיט נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ובמדרש (ויק"ד לה א) 'אמר דוד, רבונו של עולם בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך וכו', והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', וקשה להבין, לשם מה בכל יום ויום רצה דוד המלך ללכת למקומות אחרים ורק לפי שרגליו הוליכוהו לבית המדרש נענה להם, הרי דוד המלך היה עוסק בתורה בכל יום ואהב את התורה אהבה עצומה, כפי שניכר מספר התהלים שלו ובעיקר בביטוייו שבפרק ק"ט כמו 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (פסוק עב), 'מה אהבתי תורתך' (פסוק צז), 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' (פסוק קסב) ועוד רבים כיוצא בהם, וכי לא רצה בעצמו ללכת לבית המדרש ולבית הכנסת.

פירש הבעש"ט ע"ה שבכוונה תחילה היתה דרכו של דוד ללכת למקום אחר, שידע שרק בדרך זו יבוא אכן לבית המדרש, 'כי אם ירצה לקום חצות לילה רק לשם שמים ללמוד, יתגרה בו יצר הרע, לכך עצה יעוצה שיתעורר לדבר לעסוק בצרכיו ודרכיו שיש בו שייכות אל היצר הרע, ואחר כך 'ואשיבה רגלי אל עדותיך', וכיוצא בזה בשאר ענינים'. עכ"ל. ממשיך תלמידו בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה, לפיכך אמרו חז"ל שיעסוק בתורה ובמצוות שלא לשמה, שכן אם ינסה בתחילה ללמוד לשמה יעמוד כנגדו היצר הרע בכל כוחו וימנעהו מכך. רק כאשר יעסוק שלא לשמה יוכל לבוא אחר כך ללמוד ולעשות לשמה.

נחת הרוח שיש לקב"ה בלימוד שלא לשמה

עוד יש לו לאדם לדעת, כי הקב"ה חפץ ומשתוקק שיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה, ואף מלימוד כזה עולה נחת רוח לפניו. כפי שדרש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספרו הקדוש זרע קודש (תולדות ד"ה אולי): 'אולי ימושני אבי' (בראשית כו ב), יש לרמוז בכאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה כמאמרם ז"ל, כי התורה והמצוות הם מטעמים כביכול להקב"ה אבינו שבשמים. וזהו שנאמר (שם פסוקים ט-ט) 'מטעמים לאביך כאשר אהב כו' בעבור אשר יברכך' כו', אף שיהיה הדבר בשקר כמו שהיה כאן הענין בשקר, כיון

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (כו, א).

ובכלל השכר על העמל בלבד נכלל גם הלומד שלא לשמה, שאף שבעצם לא למד כפי הנדרש ממנו, כי תכלית לימוד התורה מתקיים רק אם עוסק בה לשמה, בכל זאת מקבל שכר על העמל שעמל בתורה. דהנה אמרו חז"ל (פסחים ג:) 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'.

והוא חסד הבורא יתעלה עלינו עם קרובו. כי האדם בתחילת דרכו עדיין אינו מבין ערך התורה וחשיבותה, וממילא אינו יכול ללמוד תורה כראוי לשם שמים, ולכן ניתנה הרשות לעסוק בתורה שלא לשמה, וע"י שלומד שלא לשמה מגיע לדביקות בנותן התורה, שהרי ידוע כי כח הפועל בנפעל (מו"נ ח"ב פ"ד), ועל כן אף אם כוונתו שלא לשמה כדי להתפאר ולהיקרא רבי או לשאר הנאות עצמיות, אך מאחר שבכל אלו נמצא כח הפועל שהוא הבורא יתברך שמחיה ומהווה כל הבריאה בכל רגע, יכול אף בלימוד שלא לשמה למצוא את חיות הבורא ולהתעורר ללמוד לשמה.

ועל כך אמרו חז"ל 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו וכו' המאור שבה היה מחזירן למוטב', שאף אם עוסק בתורה שלא לשמה בבחינת 'אותי עזבו', שעזב את נותן התורה בלימודו וכל מחשבתו לעצמו, עם כל זה אומר עליו הקב"ה 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו', הלוואי שגם כאשר יעזבו אותי חלילה יעסקו בתורה ולא יעזבוה, כי כאשר לא יעזבו את התורה מובטח להם שהמאור שבה יחזירם למוטב, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

הדרך ללימוד התורה היא רק שילמד שלא לשמה

יתר על כן פירשו צדיקים בדיוק דברי הגמרא 'לעולם יעסוק וכו' שלא לשמה', שבאו חז"ל ללמדנו שאינו עניין של דיעבד, שאם אין ביכולתו לעסוק לשמה - יעסוק שלא לשמה, אלא כך היא הדרך מלכתחילה בלימוד התורה, שרק כאשר יעסוק בה שלא לשמה יוכל לבוא ללימוד לשמה.

והסיבה לכך הרי היא כביאורו של הבעל שם טוב ע"ה (תולדות יעקב יוסף חוקת ד"ה שם בפסוק

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

תכלית הניסיונות

התגלות הדעת ביותר בניסיונות בעניני אמונה

ובהמשך הדברים (קפ"ה) מבאר, כי אמנם בכל הניסיונות שמתגבר ועומד בהם מתגלה בחינת הדעת, שכן כל הניסיונות שבאים אל האדם הינם משורש הקליפה של שבעת המידות 'ח'סד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות' הידועים בקיצור 'חג"ת נה"ם', וכל ניסיון מגיע מאחד מהם כמו שיש לו אהבה לדבר לא טוב הרי זה מגיע מחסד דקליפה, וכן על זה הדרך בשאר המידות, וכיון שבחינת 'דעת' היא ראשית ופנימיות כל המידות, נמצא שבכל ניסיון שעומד בו מכל שבעת המידות מגלה בזה גם בחינת הדעת שכן היא ראשית ופנימיות כל המידות, אך עם כל זה כאשר מתגבר ועומד בניסיונות שהם עצמם ב'דעת', דהיינו בעניני הדעת והאמונה, אז יכול לבוא למדרגה גבוהה של דעת, הרבה יותר משאר הניסיונות.

אברהם אבינו ע"ה נתן כוח לדורות להגיע לגילוי אור וחיות ה' שבהסתר

כלל הדברים ראינו כי אברהם אבינו ע"ה התנסה בכמה וכמה ניסיונות מסוגים שונים, וזאת כי אברהם אבינו ע"ה רצה לתת לזרעו כח לעמוד בכל הניסיונות שיעברו עליהם בכל הדורות, כי שורש האהבה הלא זה אברהם, והיכן מתגלה האהבה ביתר עוז ותעצמות, הוי אומר בשעה שיש ניסיון הבא להחשיך ולהמעט את קשר האהבה שיש בין האדם לבוראו, ומתגברים עליו ומאמינים כי הכל מאתו יתברך. ואכן כל תכלית הניסיון היא לגלות עומקים בנפש האדם ובכל הבריאה שלשם עוד לא הגיע אור האלוקות ונסתר כבודו יתברך, וכשעומד בניסיון גורם שבכל המקומות המרוחקים הללו יתגלה אור ה' וחיותו, עד שתכיר כל הבריאה כי הכל אלוקותו יתברך. כשיגיע לבחינת הגילוי, אז תתרבה האהבה שהנחילו לנו אבותינו הקדושים ע"ה, וזה הכח שנתן לנו אברהם אבינו ע"ה בכל הניסיונות שעמד בהם, שענין הניסיונות לא לעצמו לבד יצא, אלא ללמד על העתיד יצא, לחזק את לב ישראל שלא יפלו ברוחם בראותם ניסיון והסתר פנים, רק ידעו שכל הנעשה בעולם בכלל ולבני ישראל בפרט, הכל לתועלת ולטובה שתבוא מתוך הניסיון וההסתר.

אלהיכם אתכם, לדעת הישכם אוהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם, כלומר הניסיון הוא לבדוק אם יגביר את אמונתו בה' ולא ישגיח על המופת של עבודה זרה. ובדרך זו היה גם הניסיון של המן, שנאמר בו (דברים ח ב-ג) 'למען נסותך וגו' ויאכילך את המן', שניסה אותם אם יהיו מקטני אמונה להשאיר ממנו עד בוקר.

תכלית הניסיונות לגלות חיות אלוקית שנפלה בהסתר פנים

ומלבדם יש עוד הרבה אופנים והסתרות פנים הבאות אל האדם למונעו מלהתדבק בה' יתברך, ובכל הניסיונות הללו על ידי שהאדם מתגבר עליהם ועומד בניסיונות, מתברר ויוצא הטוב המוסתר בו שנפל ממקום גבוה, ועל ידי יזכו לבוא לבחינת דעת והכרת ה' יתברך. ודברי פי חכם בלשון קדשו: כי הנה הניסיונות הגם שירדו בהסתר פנים להיות מסתירים על חיות ה' וקדושתו יתברך, הנה מוסתר בהם חיות אלקי כענין ה' אמר לו קלל' (שמואל ב' טו ז'), וכמאמר רבותינו ז"ל (מגילה כט.) 'גלו לבבל שכינה עמהם', שהיא היא המסתתרת ומתלבשת בשר של בבל, להיות הוא המושל ולהיות נתונים תחתיו בגלות.

כשעומד בניסיון מגלה אור וחיות ה' וממשיך על עצמו דעת והתגלות אלוקות

והנה החיות אלוקי שירד מטה מטה בהעלם והסתר פנים, יסודתו בהררי קדש ממקום גבוה מאד נעלה, ממדרגות עליונות דקדושה, כנודע ממשל נפילת החומה כו', אלא שנפל וירד מטה מטה בסתר המדרגות, וכשעומד האדם בניסיון ומתגבר נגד כל מונע, אזי קורע כל המסכים המסתירים ומעלימים אור וחיות ה', ונמצא שיוצא אור וחיות ה' מהעלם אל הגילוי, ונמשך גילוי זה בנפשו להמשיך לה בחינת דעת והתגלות אלקותו יתברך, עד כאן דברי קדשו בספר דרך מצוותיך.

עֲשֵׂה נִסְיוֹנוֹת נִתְּנָה אֲבִרָה אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם וְעָמַד בְּכֻלָּם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה חֶבְתוֹ שֶׁל אֲבִרָה אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. (אבות פ"ה, משנה ג.)

עשרה ניסיונות. ישנם כמה סוגי ניסיונות הבאים אל האדם למנוע ממנו ולהפריע לו מעבודת ה' יתברך, והמה הם שהובאו במאמרי **הצמח צדק ע"ה** (הנדפס בדרך מצוותיך). סוג אחד ניסיון של מסירות נפש. והוא מה שלפעמים ה' מביא את האדם לידי ניסיון אם ימסור נפשו למען שמו, וכדרך שהיו הניסיונות של אברהם אבינו באור כשדים שהושלך לכבשן וכן בעקידת יצחק. ניסיון זה הוא מה שאמר 'והאלהים ניסה את אברהם'.

סוג שני של ניסיון הוא של ייסורים וצער. שמביא עליו יסורים וצער כדי לראות אם יקבל אותם באהבה וברצון, וזה הניסיון שהיה לבני ישראל במרה שנאמר (שמות טו כה) 'ושם נסה', שלא היה להם מים לשתייה, והניסיון היה אם יקבלו היסורים ברצון, דהיינו שלא יתלוננו על העדר המים.

השלישי - טובה וגדולה. שהקדוש ברוך הוא מטיב עם האדם ומרבה לו טובה וגדולה כדי לנסותו בזה, האם על ידי התגברות והוספת הטובה יתחזק בעבודתו או לא, כמו שהיה בשעת מתן תורה שנאמר (שמות כ יז) 'כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים', ופירש הרמב"ן ע"ה שהיה זה ניסיון שהטיב עמהם הקדוש ברוך הוא להראותם את כבודו יתברך שמו, כדי לנסותם אם אחר כך יתנהגו אליו יתברך באהבה, להוסיף בעבודתם ובקיום המצוות ביתר שאת ועוז כדי לגמול טובה לה' על אשר עשה להם.

ניסיון רביעי הוא בהתגברות על היצר הרע, שכאשר יביאנו יצרו למעשה עבירה מנסה ה' אותו אם ישובר את תאוות היצר, וניסיון זה הוא מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כו ב) 'בחנני ה' ונסני'.

והחמישי הוא - ניסיון האמונה, שלפעמים מביא הקדוש ברוך הוא את האדם לידי ניסיון בעניני אמונה, שנאמר (דברים יג ד-ה) 'כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דיבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם, לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא, כי מנסה ה' אתכם'.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

נ"ך מקראות גדולות

נך תלמידים

נ"ך מקראות גדולות - לתלמידים

משך חכמה
המבוארצרור המור ואשכול הכופר
המבוארעקידת יצחק
המבוארמאיר תהילות
המבואר - תהליםאורים ותומים
המבואר - ירמיהפניני אביר יעקב
תורה

חק ליעקב

זרע שמשון
המבוארתורת משה - אלשיך
המבואר

ביאורי התוספות

עין יעקב

שולחן שבת
עם אור החיים

חיים כולכם חיים

אוצרות אור החיים
מתיבתא

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

ל להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com